

บทที่ 4

กฎหมายเกี่ยวกับพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

จากการศึกษาในเรื่องพยานหลักฐานในคดีข่มขืนกระทำชำเราพบว่าพยานผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีบทบาทสำคัญในคดีมากขึ้นทุกที และนับวันจะมีบทบาทเด่นชัดยิ่งขึ้นเพราะเป็นพยานหลักฐานที่มีความแน่นอน สามารถพิสูจน์ความผิดและยืนยันตัวผู้กระทำผิดได้อย่างชัดเจน แต่เนื่องจากพยานผู้เชี่ยวชาญยังประสบอุปสรรคในการเข้าสู่คดี ไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุประสงค์อันเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ซึ่งต้องพิสูจน์โดยผู้เชี่ยวชาญ ในแง่การได้มาซึ่งพยานหลักฐานหรือพนักงานของรัฐแสวงหาพยานหลักฐานนั้นเป็นไปโดยชอบหรือไม่ และในแง่พยานหลักฐานนั้นมีความน่าเชื่อถือเพียงใด สถาบันผู้เชี่ยวชาญยังประสบปัญหาขาดแคลนทั้งบุคลากร งบประมาณ เครื่องมือ เครื่องใช้ ไม่สามารถให้บริการตรวจพิสูจน์ทุกคดี นอกจากนี้การที่ไม่ทบท้วงกันว่าผู้เชี่ยวชาญจะเข้ามามีบทบาทในคดีแค่ไหนเพียงไร ปล่อยให้เป็นผู้คดพินิจของพนักงานสอบสวน ทำให้พยานผู้เชี่ยวชาญไม่อาจเข้ามามีบทบาทในการพิสูจน์คดีเท่าที่ควร

4.1 บทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญกับการพิสูจน์ความยินยอม

องค์ประกอบความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราตามที่ได้อธิบายมาแล้วในบทต้น ๆ ว่ามีองค์ประกอบหลัก 2 ประการ คือ มีการกระทำชำเราหญิงที่มีใช้ภรรยาของคนประการหนึ่ง และกระทำโดยปราศจากความยินยอมของหญิงอีกประการหนึ่ง

องค์ประกอบความผิดเกี่ยวกับการกระทำชำเรานั้น มักจะปรากฏพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ พยานหลักฐานแห่งการกระทำชำเราได้แก่ การฉีกขาดของเยื่อพรหมจารี คราบเลือดหรือรอยช้ำบวมแดงของอวัยวะเพศของผู้เสียหาย แต่ร่องรอยดังกล่าวอาจมีหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับขนาดของอวัยวะเพศผู้กระทำและผู้เสียหาย ตลอดจนการที่ผู้เสียหายเคยผ่านการร่วมประเวณีมาหรือไม่ นอกจากนี้ ยังอาจพบร่องรอยในช่องคลอดของผู้เสียหาย แต่การที่ระยะเวลาที่ผู้เสียหายมาพบแพทย์เพื่อเก็บตัวอย่างส่งตรวจจากช่องคลอดนั้นช้าออกไป นับจากเหตุการณ์เกิดขึ้น การที่ผู้เสียหายอาบน้ำ สวมล้างช่องคลอดก่อนมาพบแพทย์หรือการที่ผู้กระทำใช้ถุงยางอนามัย

หรือการหลั่งน้ำอสุจินอกช่องคลอดภายหลังการทำชำเรา อาจทำให้ไม่สามารถตรวจพบน้ำอสุจิ
 ในช่องคลอด ปัญหาว่ามีการกระทำชำเราหรือไม่จึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลของประจักษ์พยาน
 ผู้เสียหาย และพยานผู้เชี่ยวชาญฝ่ายแพทย์ทำการตรวจอวัยวะเพศของผู้เสียหาย ตลอดจนตรวจ
 อวัยวะเพศ เพื่อพบร่องรอยแห่งการกระทำชำเราและเก็บสารหลังในช่องคลอดของผู้เสียหายส่ง
 ตรวจเพื่อพบน้ำอสุจิอันแสดงว่ามีการกระทำชำเรา นอกจากนี้ ในกรณีที่ได้ตัวผู้กระทำผิด
 พนักงานสอบสวนจะต้องส่งตัวผู้ต้องหาไปยังแพทย์ เพื่อตรวจอวัยวะเพศของชายผู้กระทำผิดซึ่ง
 อาจตรวจพบร่องรอยตลอดที่อวัยวะเพศหรือพบเยื่อช่องคลอดของผู้เสียหายตกติดที่ปลายอวัยวะ
 เพศของชายผู้กระทำชำเรา อย่างไรก็ตามแม้ไม่พบร่องรอยพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ดังกล่าว
 ก็มิได้ยืนยันว่าจะไม่มีการกระทำชำเรา แต่จะต้องอาศัยพยานหลักฐานจากปากคำของผู้เสียหาย
 ต่อไป

ส่วนองค์ประกอบความผิดอีกประการหนึ่งคือ กระทำโดยปราศจากความยินยอม การ
 ปราศจากความยินยอมนั้นจะต้องปรากฏพยานหลักฐานว่า ผู้กระทำผิดได้กระทำด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง
 กล่าวคือ โดยขู่เชิญด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยหญิงอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถ
 ขัดขืนได้ หรือโดยทำให้หญิงเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น

ความยินยอมจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การกระทำชำเราเป็นความผิดหรือไม่
 เป็นความผิด กฎหมายมิได้บัญญัติคำว่า ความยินยอมของผู้เสียหายว่ามีขอบเขตแค่ไหนเพียงไร
 หรือมีการกระทำขนาดไหน เนื่องจากเป็นการยากที่จะกำหนดว่าอย่างไรเป็นการยินยอมหรือไม่
 การที่จะพิจารณาว่ากระทำโดยผู้เสียหายไม่ยินยอม หรือปราศจากความยินยอมของหญิงต้อง
 พิจารณาจากพยานหลักฐานที่ปรากฏแต่ละคดีไป

พยานหลักฐานจากผู้เชี่ยวชาญที่พิสูจน์ความยินยอมก็คือ การตรวจพิสูจน์ร่องรอยการ
 ประทุษร้ายและร่องรอยการต่อสู้ ซึ่งจะปรากฏตามร่างกายของคู่กรณีและสถานที่เกิดเหตุหรืออย่าง
 ใดอย่างหนึ่ง เช่น ตามร่างกายของผู้เสียหายอาจพบบาดแผล ร่องรอยฟกช้ำ จี๊ดช่วน รอยเล็บ
 รอยพินักัดที่เนื้อตัว ความขุ่นเหียงของเส้นผม หรือรอยยับรอยฉีกขาดของเสื้อผ้า สถานที่เกิดเหตุ
 อาจพบร่องรอยการต่อสู้ ข้าวของ โต๊ะ เก้าอี้ อาจอยู่ในสภาพกระจัดกระจายอาจพบเส้นผมชิ้นส่วน
 ของเสื้อผ้าที่ฉีกขาด กระดุมหลุด เสื้อชั้นในขาด ซิบกางเกงขาด กางเกงในขาด ร่องรอยดังกล่าว
 ล้วนเป็นร่องรอยแห่งการต่อสู้ขัดขืน ซึ่งอาจพบร่วมกับร่องรอยกระทำชำเราคือ พบคราบเลือด
 คราบอสุจินบนเสื้อผ้า หรือตามสถานที่เกิดเหตุ หรือตรวจพบร่องรอยการต่อสู้ เช่น รอยจี๊ดช่วน
 รอยเล็บ รอยพินักัดตามร่างกายของผู้กระทำผิด ซึ่งสามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าและอาศัยการ
 ตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญที่ได้ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานนั้นยืนยันข้อเท็จจริงที่
 วิเคราะห์ได้ นำมาเป็นพยานหลักฐานประกอบคดีว่า การกระทำนั้นเป็นการข่มขืนใจหรือกระทำ

โดยปราศจากความยินยอมหรือไม่

นอกจากพยานหลักฐานเกี่ยวกับร่องรอยการต่อสู้คดีแล้ว การกระทำโดยปราศจากความยินยอมอาจไม่ปรากฏพยานหลักฐานแห่งการต่อสู้คดี แต่พฤติการณ์หรือข้อเท็จจริงบางอย่างที่อาจสันนิษฐานหรือถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยปราศจากความยินยอม โดยข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานดังกล่าวสามารถตรวจพิสูจน์โดยอาศัยความรู้ ความสามารถของพยานผู้เชี่ยวชาญ และความเชี่ยวชาญของนักกฎหมายที่วินิจฉัยข้อเท็จจริง โดยยึดหลักความเป็นไปได้ด้วยเหตุผลแห่งความยุติธรรม กล่าวคือ ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานดังนี้

1. พยานหลักฐานที่แสดงว่าหญิงไม่สมัครใจให้กระทำชำเรา แต่ยอมให้ชำเราเพราะการเกรงกลัวต่อการขู่เข็ญ ที่ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกาย เสรีภาพ ทรัพย์สินของตน หรือของบุคคลอื่น หรืออยู่ในภาวะที่ไม่อาจขัดขืนได้ เช่น ฝ่ายผู้กระทำใช้อาวุธ หรืออุกเหยิงไปที่เปลี่ยว หรืออ้างว่าเป็นเจ้าพนักงานจะจับกุม หรือชายหลายคนรุมกันข่มขืนผู้เสียหาย

2. พยานหลักฐานความเกี่ยวพันระหว่างผู้กระทำกับผู้เสียหาย ในกรณีผู้กระทำมีอำนาจเหนือ เช่น ผู้กระทำเป็นผู้ปกครอง เช่น บิดา รุง น้ำ อา นายจ้างของผู้เสียหาย พยานหลักฐานเช่นนี้ย่อมสันนิษฐานได้ว่าผู้เสียหายมิได้ให้ความยินยอม หรือเป็นความยินยอมอันไม่บริสุทธิ์ ทั้งนี้อาศัยเหตุผลทางตรรกศาสตร์นั่นเอง

3. พยานหลักฐานเกี่ยวกับความยินยอมอันไม่บริสุทธิ์ ได้แก่ ความพิการทางกายหรือทางสติปัญญา กล่าวคือสภาพพิการทางกายที่ทำให้ไม่สามารถต่อสู้คดีได้ หรือสภาพพิการทางสมองหรือคือยทางสติปัญญา เช่น คนปัญญาอ่อน ซึ่งอยู่ในสภาพที่ไม่รู้สึกชอบ ไม่อยู่ภายใต้จิตสำนึกของคนปกติ ไม่รู้ว่าการกระทำนั้นเป็นอย่างไร แม้โดยพฤติการณ์จะให้ความยินยอมแต่ความยินยอมนั้นไม่เป็นการยินยอมโดยธรรมชาติหรือมิได้ยินยอมโดยบริสุทธิ์ โดยสภาพจึงไม่มีความยินยอมนั่นเอง

4. พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับร่างกายและจิตใจของผู้เสียหาย สภาพทางกายเพราะโรคทางกาย เช่น ลมบ้าหมู ชักหมดสติ หรือป่วยอ่อนเพลียจนไม่มีแรงต่อสู้คดี ภาวะของจิตที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย เช่น ในขณะนั้นถูกสะกดจิตหรือภายใต้อิทธิพลของยานอนหลับ แอดกอสอด หรือสารมินเมา ยาสพติด หรือในกรณีกระทำต่อหญิงชราที่ไม่มีความต้องการทางเพศจึงไม่อาจให้ความยินยอมได้

พยานหลักฐานตามข้อ 1, 2 จะต้องอาศัยข้อเท็จจริงโดยอาศัยหลักทางวิทยาศาสตร์ สังคม และในบางภาวะอาจจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์สภาพจิตใจของผู้เสียหาย ในคดีที่ตกเป็นข่าวเกรียวกราวคือคดีพระภิกษุภิกษุณีโรข่มขืนกระทำชำเราหญิงและเด็กหญิงที่อยู่ในความอุปการะของตน ก็ได้มีการตรวจพิสูจน์สภาพจิตใจของผู้เสียหาย ซึ่งผลการตรวจพิสูจน์

โดยจิตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นว่ายานหลักฐานได้จากผู้เสียหายที่ให้ข้อมูลปรากฏว่า ผู้กระทำผิด เป็นข้อมูลประจักษ์พยานที่น่าเชื่อถืออย่างยิ่ง และศาลได้มีคำพิพากษาลงโทษจำเลย ทั้งที่พยานหลักฐานจากการตรวจร่องรอยการกระทำชำเราไม่สามารถยืนยันอย่างใดได้ เพราะได้มีการร้องทุกข์พิงฉันทัดถึงเกิดเหตุเป็นเวลานาน

ส่วนพยานหลักฐานตามข้อ 3, 4 นั้นอาจต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ตรวจพิสูจน์ ความอ่อนแอของทางกาย ทางจิตใจ หรือทางสติปัญญาของผู้เสียหาย เพื่อยืนยันว่าผู้เสียหายไม่สามารถให้ความยินยอมได้ หรือแม้มีความยินยอมทางกายภาพ แต่ความยินยอมนั้นก็มิใช่ความยินยอมอันบริสุทธิ์ นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญก็มีบทบาทในการตรวจพิสูจน์ยืนยันอายุของผู้เสียหาย ในกรณีไม่ทราบอายุของผู้เสียหาย และในกรณีที่ผู้ต้องหาอ้างความสำคัญผิดว่าผู้เสียหายอายุกว่า สิบห้าปีและผู้เสียหายให้ความยินยอม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะต้องตรวจพิสูจน์ว่าข้อสำคัญผิดของผู้ต้องหา นั้นเป็นไปได้หรือไม่เพียงไร เช่นอาจตรวจพิสูจน์ว่าผู้เสียหายมีสภาพร่างกายเป็นสาวเกินอายุจริงมาก

การที่กฎหมายบัญญัติว่าผู้กระทำชำเราเด็กหญิงอายุยังไม่เกินสิบห้าปี ไม่ว่าเด็กหญิงนั้น จะยินยอมหรือไม่ก็ตามเป็นความผิด เป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองเด็กหญิง เพื่อให้ผู้กระทำผิด ใช้ถึงความยินยอมเป็นเหตุให้การกระทำไม่เป็นความผิด เนื่องจากเด็กยังมีความเจริญเติบโตหรือ พัฒนาการทางสติปัญญา จิตใจ การศึกษาอบรมและประสบการณ์ไม่เพียงพอ ยังไม่มีความรู้เท่าทัน ผู้อื่น ความรู้ผิดชอบชั่วดี ความคิดอ่านไม่ได้รับการพัฒนาเท่าผู้ใหญ่ อาจถูกหลอกลวงได้ง่ายจึง สมควรที่ต้องมีกฎหมายคุ้มครองการที่กฎหมายบัญญัติคุ้มครองบุคคลดังกล่าว นับว่าเป็นเหตุผล หรือตรรก อันเป็นวิทยาศาสตร์สังคมหรือวิทยาศาสตร์ที่ว่าด้วยความเป็นไปแห่งเหตุผลธรรมชาติ ทั้งมวล และสอดคล้องกับสามัญสำนึกอันเป็นกฎเกณฑ์แห่งกฎหมาย อย่างไรก็ตาม นอกจาก เด็กหญิงแล้วยังมีบุคคลบางจำพวกที่กฎหมายมิได้คุ้มครอง แต่เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงและ พฤติกรรมต่าง ๆ ประกอบหลักแห่งเหตุผลหรือวิทยาศาสตร์สังคมแล้ว บุคคลเหล่านั้นสมควรได้ รับความคุ้มครองตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่า การกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยปราศจาก ความยินยอมของหญิง โดยหากจำเป็นต้องอาศัยพยานหลักฐานร่องรอยแห่งการต่อสู้ขัดขืนไม่ เช่น หญิงชราที่หมดความต้องการทางเพศแล้ว หญิงที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมองและสติปัญญา หญิงที่ถูกครอบงำจากผู้กระทำที่มีอำนาจเหนือในฐานะนายจ้าง บิดา หรือญาติผู้ใหญ่ บุคคลเหล่านี้ โดยธรรมชาติหามีความยินยอมหรือไม่อาจให้ความยินยอมอันบริสุทธิ์ได้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า นอกจากข้อสันนิษฐานทางกฎหมายจะคุ้มครองเด็กหญิงแล้ว จึงควรมีกฎหมายบัญญัติคุ้มครอง บุคคลดังกล่าวด้วย

ดังนั้น แพทย์ที่รับตัวผู้เสียหายจากพนักงานสอบสวน จึงมีหน้าที่จะต้องตรวจร่างกาย

ผู้เสียหาย โดยตรวจทั้งสภาพร่างกายภายนอก ได้แก่ ลักษณะของเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เส้นผม ร่องรอยฟกช้ำ หรือบาดแผล รอยฟื่นกัด รอยเล็บ แพทย์ยังต้องตรวจสภาพร่างกายและจิตใจ โดยทั่วไปเช่น การมีอาการป่วยทางกาย อ่อนเพลีย การได้รับยาหรือสารมีนเมา ความพิการทางจิต ทางสมอง หรือทางสติปัญญาของผู้เสียหายด้วย

นอกจากจะได้พยานหลักฐานจากการตรวจของแพทย์ดังกล่าวแล้ว พนักงานสอบสวน จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการต่อสู้คดี และการอยู่ในสถานะที่ไม่อาจต่อสู้คดี ดังกล่าวด้วย เช่น พยานหลักฐานที่ฟังได้ว่า ขณะเกิดเหตุผู้เสียหายป่วย ได้รับสารที่ทำให้หมดสติ หรือขาดสติ หรือมีนเมาจากสารหรือยาเสพติด ซึ่งอาจตรวจพิสูจน์ได้จากการวัดค่าสารดังกล่าว จากลมหายใจ เลือด หรือปัสสาวะ หรือพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจวัดอัตราการเต้นของหัวใจ ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ทันที ประกอบกับพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจสภาพจิตใจของจิตแพทย์ หรือผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยาด้วย

เจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ หรือศาล มักมีความเห็นไปในทางสันนิษฐานข้อเท็จจริงที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด เช่น ในกรณีที่หญิงยอมไปกับชาย ฝ่ายสองต่อสอง หากมีการกระทำชำเราเกิดขึ้นผู้วินิจฉัยมักจะมีใจเอนเอียงไปว่าหญิงยินยอมให้กระทำชำเรา แต่การสันนิษฐานหรือการเอนเอียงจากอคติเช่นว่านั้น อาจเกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย เพราะอาจเป็นไปได้ว่าหญิงผู้เสียหายยินยอมไปด้วยหรือยินยอมให้ก่อเหตุ แต่ไม่ยินยอมให้กระทำชำเรา ซึ่งตามข้อเท็จจริงก็มีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้นได้มาก เพราะเป็นธรรมชาติของฝ่ายหญิงที่จะต้องหวงแหนพรหมจรรย์ของตน อย่างไรก็ตาม กรณีแกดังกล่าวหาอาจเกิดขึ้นได้มากเช่นกัน ดังนั้น เจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมทั้งหลายจึงต้องมีใจเป็นกลางปราศจากอคติ และต้องพิจารณาจากพยานหลักฐานไม่ว่าจากปากคำของผู้เสียหายประกอบพหุเหตุการณ์แวดล้อมทั้งปวง และพยานหลักฐานแห่งการต่อสู้คดี หรือพยานหลักฐานที่ยืนยันว่าผู้เสียหายปราศจากความยินยอม แต่อยู่ในภาวะที่ไม่อาจต่อสู้คดี

4.2 ปัญหาเรื่องพยานหลักฐานในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

พยานหลักฐาน คือ สิ่งที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่มีการกล่าวอ้างในการดำเนินคดี พยานหลักฐานในคดีข่มขืนกระทำชำเราประกอบด้วย พยานบุคคล และวัตถุพยาน พยานบุคคลในคดีข่มขืนกระทำชำเรา อาจแบ่งเป็น ประจักษ์พยาน พยานบุคคลแวดล้อมกรณี พยานวัตถุอาจแบ่งเป็นพยานโดยตรงและพยานพหุเหตุแวดล้อมกรณี ซึ่งพยานเหล่านั้นอาจเป็นร่องรอยหรือวัตถุพยานที่ไม่สามารถบอกข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ได้ทันที แต่ต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์วิจัย

ของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งอาศัยความรู้ความสามารถบ่งบอกความหมายที่แฝงเร้นแห่งวัตถุพยาน หรือ ร่องรอยเหล่านั้นได้ หากบุคคลเหล่านั้นมาเบิกความในชั้นศาลเพื่อยืนยันข้อเท็จจริง เราเรียกบุคคล เหล่านั้นว่าพยานผู้เชี่ยวชาญ

4.2.1 ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพยานผู้เชี่ยวชาญที่นับว่าเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ในคดีอาญาโดยเฉพาะในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ซึ่งมักไม่ค่อยมีประจักษ์พยานหรือพยานบุคคล แวดล้อมรู้เห็นหรือเชื่อมโยงกับการกระทำผิด ในอดีตที่ผ่านมาวิวัฒนาการด้านวิทยาศาสตร์ยังไม่ เจริญก้าวหน้า ในคดีอาญาศาลให้ความสำคัญกับประจักษ์พยานมาก เพราะถือกันว่าประจักษ์พยาน เป็นพยานชั้นหนึ่ง มีความน่าเชื่อถือ โดยประจักษ์พยานนั้นต้องมาเบิกความในศาลเพื่อผ่านการ พิสูจน์ซักค้านและเบิกความต่อหน้าจำเลย แต่ในคดีข่มขืนกระทำชำเรานั้นมักประสบอุปสรรคใน การแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเฉพาะประจักษ์พยานเพราะเป็นคดีที่เกิดในที่มืดซิดลับตาคนไม่มี ผู้อื่นรู้เห็นนอกจากผู้เสียหาย แต่เนื่องจากความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ทำให้พยานหลักฐานที่ได้จากปากคำผู้เสียหายไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ผู้เสียหาย ยังถูกข่มขู่จากฝ่ายผู้กระทำผิดและยังได้รับผลกระทบจากระบวนการยุติธรรม ดังนั้นพยานปาก ผู้เสียหายจึงอาจไม่สมบูรณ์ทั้งด้านการรับรู้ (perception) การจดจำ (memory) และการถ่ายทอด (expression) จึงอาจมีความบกพร่องในการให้การเป็นพยานและส่งผลถึงน้ำหนักความน่าเชื่อถือ ของพยาน และไม่อาจทำให้ศาลพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดที่แท้จริงได้

4.2.2 ความจำเป็นในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

การที่จะได้ตัวผู้เสียหายมาเบิกความเป็นพยานก็มักประสบความยากลำบาก เพราะ ผู้เสียหายมักถูกข่มขู่ คุกคามจากฝ่ายผู้กระทำผิด ได้รับความอับอาย สูญเสียที่ไม่สามารถหาสิ่งใด มาทดแทนได้ ผู้เสียหายไม่เชื่อมั่นว่ากระบวนการยุติธรรมจะสามารถเอาผิดแก่ผู้กระทำผิดได้ ด้วย ปราศจากพยานหลักฐานในคดี ตัวผู้เสียหายเองที่เป็นประจักษ์พยานเพียงผู้เดียวก็ประสบกับการ สอบสวน ซักถาม ซักค้าน จากพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล ตลอดจนทนายฝ่ายจำเลย ด้วยท่าทีที่ไม่เห็นอกเห็นใจและคำพูดที่รุนแรง เสมือนกับไม่เชื่อว่าเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง ทำให้ ผู้เสียหายท้อแท้ หมดหวัง อาจไม่มาให้การในชั้นสอบสวนเพิ่มเติม หรือในชั้นศาล ยังผลให้ศาล พิพากษายกฟ้องโจทก์ ตัวอย่างเช่นในคดีหาว่าจำเลยข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหาย โจทก์ไม่สามารถ หาตัวผู้เสียหายและมารดาไปเบิกความ คงมีแต่คำให้การของผู้เสียหายและมารดาในชั้นสอบสวน ซึ่งให้การว่าจำเลยกับพวกได้ฉุดคร่าผู้เสียหายไป และจำเลยได้ข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหาย ทั้งนี้

โดยมีพนักงานสอบสวนเบิกความ ประกอบกับมีผู้ใหญ่บ้านเบิกความว่า มารดาผู้เสียหายได้แจ้งความในคืนวันเกิดเหตุว่าจำเลยกับพวกได้ฉกคนร้ายผู้เสียหายไป ดังนี้ ศาลยังรับฟังลงโทษจำเลยไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 165/2503)

การดำเนินคดีข่มขืนกระทำชำเราประตบปัญหาในการขาดพยานหลักฐานจากถ้อยคำพยานบุคคลดังกล่าว ยังพบอยู่เสมอว่าพยานบุคคลบางประเภทไม่น่าเชื่อถือ และอาจมีกรณีแก่งกล่าวหา เพราะขาดพยานบุคคลหลายปากยืนยันในการพิสูจน์ความผิด แต่ถ้าหากได้มีพยานผู้เชี่ยวชาญ หรือได้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับร่องรอยหรือวัตถุพยานอันเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์แล้ว พยานหลักฐานจากพยานบุคคลย่อมมีน้ำหนักน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น แม้จะไม่มีประจักษ์พยานมาเบิกความในชั้นศาล เช่นตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1642/2526 โจทก์ไม่ได้ตัวผู้เสียหายมาเบิกความเป็นพยาน เพราะตายเสียก่อนแต่ก็มีผู้ที่อยู่กับผู้เสียหายเห็นจำเลยและพวกมาอย่างที่เกิดเหตุ บิดามารดาผู้เสียหายที่ได้รับคำบอกเล่าจากผู้เสียหาย พนักงานสอบสวนซึ่งสอบปากคำผู้เสียหาย และแพทย์ที่ตรวจพบน้ำอสุจิในช่องคลอดของผู้เสียหายมาเป็นพยาน ดังนี้รับฟังลงโทษจำเลยได้

แนวโน้มความจำเป็นในการรับฟังพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนมีมากขึ้นทุกที เนื่องจากพฤติการณ์แห่งคดีจำเป็นต้องอาศัยพยานผู้เชี่ยวชาญ ประกอบกับในปัจจุบันวิทยาศาสตร์มีความเจริญก้าวหน้ามาก โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์ชีวภาพทางด้านการตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ดีเอ็นเอจากคราบชีววัตถุที่สามารถยืนยันได้ว่าพยานหลักฐานที่พบในที่เกิดเหตุหรือที่ตัวผู้เสียหายนั้นเป็นพยานหลักฐานที่มาจากผู้ใด เพื่อสรุปผลหรือวินิจฉัยว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำผิดที่แท้จริง

4.3 กฎหมายเกี่ยวกับพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

การพิจารณาสืบพยานหลักฐานในคดีอาญาเป็นไปอย่างกว้างขวาง ศาลสามารถรับฟังพยานหลักฐานทั้งปวง ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ เว้นแต่พยานเกิดขึ้นโดยมิชอบ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 วางหลักเกณฑ์ไว้ว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าเกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา บุ้เชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบด้วยประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน” พยานผู้เชี่ยวชาญจึงเป็นพยานหลักฐานประเภทหนึ่ง ที่ศาลสามารถรับเข้าสู่การพิจารณาคดีในเวลาใดก็ได้ และมักเป็นพยานหลักฐานที่ฝ่ายโจทก์อ้างอิงเข้าสู่กระบวนการพิจารณาเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย

หลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญาขึ้นอยู่กับระบบกฎหมาย ซึ่งโดยทั่วไปมีระบบกฎหมายลักษณะพยาน 2 ระบบ คือ ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวน ในระบบกล่าวหาหน้านั้นมี

กฎเกณฑ์การสืบพยานที่เคร่งครัดมาก ศาลมีโอกาสใช้ดุลพินิจได้น้อย มีบทตัดพยานเด็ดขาด นอกจากนี้ การใช้ศาลตามในการซักถาม ถามค้าน ก็ต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์โดยเคร่งครัด ศาลมีบทบาทจำกัดเป็นเพียงผู้ตัดสินคดีเท่านั้น ไม่มีอำนาจในการสืบพยานเพิ่มเติม หรือช่วยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแสวงหาพยานหลักฐาน การดำเนินการพิจารณามีกฎเกณฑ์ละเอียดปลีกย่อยมาก ศาลใช้ดุลพินิจได้น้อย การยกฟ้องโดย technicality มีมาก คู่ความสองฝ่ายมีบทบาทสำคัญเป็นคู่ต่อสู้ซึ่งกันและกันอย่างเห็นได้ชัด ในคดีอาญาศาลจะไม่ช่วยโจทก์แสวงหาพยานหลักฐาน ดังนั้น บางครั้งศาลอาจยกฟ้องทั้ง ๆ ที่ปรากฏว่าจำเลยกระทำผิดก็ได้ ส่วนระบบไต่สวนศาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดี มีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติมหรือลดสืบพยาน ทั้งนี้เพื่อค้นหาให้ได้ข้อเท็จจริง โทศเชิงความจริงมากที่สุด การกำหนดระเบียบวิธี (technicality) เกี่ยวกับการสืบพยานมีน้อย ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจได้กว้างขวางและยืดหยุ่นได้มาก มักจะไม่มีกฎเกณฑ์การสืบพยานที่เคร่งครัดมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะไม่มีบทตัดพยาน (Exclusionary Rule) ที่เด็ดขาด แต่จะเปิดโอกาสให้มีการเสนอพยานหลักฐานทุกชนิดมาสู่ศาลได้ และศาลก็มีอำนาจใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง

ระบบทั้งสองที่กล่าวมานั้นเป็นวิธีการของศาลในอดีต แต่เมื่อเวลาล่วงเลยมานานเข้า แต่ละระบบก็มีการพัฒนาวิธีการค้นหาข้อเท็จจริงของตนมาเป็นลำดับ และมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงจุดบกพร่องของแต่ละระบบมาโดยตลอด จนถึงปัจจุบันจะเห็นได้ว่าระบบทั้งสองต่างก็คลี่คลายเข้าหากัน และมีแนวโน้มที่จะนำข้อดีของทั้งสองระบบมาร่วมกันสร้างเป็นกฎเกณฑ์ในทางลักษณะพยานขึ้นใหม่ เรียกว่า ระบบผสม (mixed system)

หลักเกณฑ์การสืบพยานในคดีอาญามีแนวโน้มที่จะใช้ระบบไต่สวน ทั้งนี้เพื่อต้องการให้เจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมปฏิบัติหน้าที่ค้นหาความจริงเกี่ยวกับการกล่าวหา หรือกล่าวอ้างว่ามีผู้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนถึงความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา¹ ศาลมีอำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ นอกจากนั้นศาลยังมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานอันเกี่ยวกับประเด็นในคดีมาสืบเพิ่มเติมหรือสืบใหม่ โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ² รวมทั้งมีอำนาจสืบพยานแม้มิได้แสดง

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 175

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 86, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

ความจำเป็นที่จะอ้างอิงพยานภายในเวลาที่กำหนด⁴ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและเป็น การจำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้น เหตุที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ก็เพื่อประโยชน์แห่งการ พิสูจน์ความจริง มิใช่เพียงพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่ต้องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ ของผู้ถูกกล่าวหาด้วย

หลักเกณฑ์การสืบพยานผู้เชี่ยวชาญจึงต้องเป็นไปตามกฎเกณฑ์ไว้เพื่อความยุติธรรมใน การดำเนินคดีและกฎเกณฑ์ที่วางไว้สำหรับการสืบพยานหลักฐาน ไม่ว่าโดยการกล่าวอ้างของฝ่าย โจทก์ ฝ่ายจำเลย หรือโดยศาลเรียกเข้ามาสืบเอง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและความ จำเป็นต้องอาศัยพยานผู้เชี่ยวชาญบอกความหมายที่แฝงเร้นของพยานหลักฐานนั้น ๆ

กฎหมายเกี่ยวกับพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ได้บัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 วรรคแรก ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลป ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์หรือ กฎหมายต่างประเทศ และความเห็นของเขานั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีในการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาอาจเป็นพยานในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้นว่า การตรวจร่างกาย หรือจิตใจ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการทดลองหรือกิจการอย่างอื่น ๆ” พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา จึงมีความสำคัญอยู่ที่คุณสมบัติของพยานผู้เชี่ยวชาญนั่นเองว่าเป็นผู้มี ความรู้ความชำนาญในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน โดยเฉพาะพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ และความเห็นของเขานั้นมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ความรู้ความชำนาญของผู้เชี่ยวชาญ และ สิ่งที่เป็นวัตถุหรือร่องรอยแห่งพยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจร่างกายผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือ จำเลย และจากสถานที่เกิดเหตุ จึงเป็นพยานหลักฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในคดีข่มขืนกระทำ- ชำเรา

ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีบทบาทตั้งแต่เริ่มคดีโดยการตรวจร่างกาย ของบุคคล และวัตถุพยานจากสถานที่เกิดเหตุและบันทึกไว้ในสำนวนเพื่อประกอบการพิจารณา ของพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการ แต่ในชั้นพิจารณาของศาลผู้เชี่ยวชาญต้องไปเบิกความ เป็นพยาน เพราะผู้เชี่ยวชาญมีฐานะอีกอย่างหนึ่งคือเป็นพยานบุคคล จึงต้องเบิกความต่อหน้าจำเลย ด้วยวาจา ผ่านการตรวจสอบความแท้จริง ทั้งแง่ความรู้ความชำนาญ และความแท้จริงของพยาน- หลักฐานที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจพิสูจน์ว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงไร

---

⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 87, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 15

ปัญหาเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญจึงขึ้นอยู่กับความรู้ ความชำนาญ อดิ และความเป็นกลางของพยาน ลักษณะการเบิกความ ความสามารถในการให้การเป็นพยาน และข้อเท็จจริงแห่งพยานหลักฐานที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจพิสูจน์นั่นเอง

หลักเกณฑ์การสืบพยานผู้เชี่ยวชาญเป็นไปตามกฎเกณฑ์การนำสืบพยานบุคคลโดยทั่วไปแล้ว ยังเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า "ศาลจะให้ผู้ชำนาญการพิเศษทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องให้มาเบิกความประกอบหนังสือนั้น ให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวแก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวันก่อนการเบิกความ" ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า หากศาลสั่งให้พยานผู้เชี่ยวชาญทำความเห็นเป็นหนังสือ ผู้เชี่ยวชาญต้องมาเบิกความประกอบความเห็นนั้น และต้องส่งสำเนาหนังสือนั้นแก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวันก่อนเบิกความ

ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญทำความเห็นเป็นหนังสือประกอบสำนวน และส่งรายงานความเห็นนั้นในชั้นพิจารณาต่อศาล ศาลอาจรับฟังพยานหลักฐานนั้นแม้ไม่ได้นำผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความประกอบหนังสือ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 76/2529 วินิจฉัยว่า รายงานการตรวจร่างกายผู้เสียหายตามใบตรวจชันสูตรภาคแผลของแพทย์ แม้โจทก์จะไม่ได้นำแพทย์ผู้ตรวจมาเบิกความประกอบ หากจำเลยได้แถลงรับไว้ในรายงานกระบวนการพิจารณาว่าแพทย์ได้ตรวจร่างกายผู้เสียหาย และทำบันทึกการตรวจไว้จริง เอกสารดังกล่าวรับฟังเป็นพยานได้ ผู้เขียนเห็นว่ากรณีดังกล่าวไม่ขัดต่อหลักเกณฑ์การนำสืบพยานหลักฐานเพราะเป็นกรณีที่ศาลรับฟังในฐานะเป็นพยานชนิดหนึ่งที่ผู้เชี่ยวชาญทำขึ้นเพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ได้ตรวจผู้เสียหาย มิใช่รับฟังในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งจะต้องไปเบิกความด้วยวาจาต่อหน้าศาลและจำเลย นอกจากนั้นยังมีกรณีที่ศาลสั่งให้ผู้เชี่ยวชาญทำความเห็นเป็นหนังสือ จึงไม่ต้องส่งสำเนาให้จำเลยก่อนสามวันตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 243 วรรคสอง จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวเป็นที่เห็นได้ว่าศาลมีแนวโน้มที่จะรับฟังพยานหลักฐานจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้เพราะพยานหลักฐานดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริงมีน้ำหนักน่าเชื่อถือสอดคล้องกับพยานหลักฐานอื่น ๆ จึงทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ มันคงยิ่งขึ้น

ผู้เขียนเห็นว่าแม้ศาลจะมีแนวโน้มจะรับฟังพยานหลักฐานจากผู้เชี่ยวชาญ โดยวินิจฉัยวางหลักเกณฑ์รับฟังพยานหลักฐานใบชันสูตรภาคแผลของแพทย์ในฐานะพยานหลักฐานชนิดหนึ่งก็ตาม การรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวอาจถูกโต้แย้งหรือแสดงพยานหลักฐานเช่นเดียวกัน แต่ให้ข้อเท็จจริงที่ตรงข้ามเข้าสู่กระบวนการพิจารณาได้ เช่นใบตรวจชันสูตรภาคแผลผู้เสียหายที่ได้ตรวจผู้เสียหายในเวลาใกล้เคียงกันแต่ต่างโรงพยาบาล และผู้ตรวจต่างคนอาจลงความเห็นแตกต่างกันถึงอันตรายที่ผู้เสียหายได้รับ การรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวจึงอาจเกิดความไม่แน่นอน และไม่กระอาจขัดแย้งเช่นผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความในชั้นศาล โดยผ่านกระบวนการตรวจสอบซักค้านความ

สามารถ และความเป็นกลางของพยานดังกล่าว เพื่อให้พยานผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานที่มีประสิทธิภาพ ในคดี ดังนั้นการที่ผู้เชี่ยวชาญไปเบิกความชั้นศาล จึงเป็นสิ่งจำเป็นในคดีอาญา

4.4 ปัญหาการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน

เนื่องจากพยานหลักฐานในคดีข่มขืนกระทำชำเราที่พบในที่เกิดเหตุ หรือเนื้อตัวร่างกายของผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นพยานหลักฐานทางชีวภาพ เช่น คราบอสุจิ คราบเลือด เส้นผม เส้นขน ซึ่งสามารถพิสูจน์เชื่อมโยงระหว่างสถานที่เกิดเหตุ ผู้กระทำผิดและเหยื่อในคดีข่มขืนกระทำชำเรา โดยเป็นแนวทางในการสืบสวนคดี, ชี้ตัวผู้กระทำผิด และสามารถแสดงความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา กระบวนการพิสูจน์จึงจำเป็นต้องอาศัยการพิสูจน์เปรียบเทียบระหว่างพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ถูกกล่าวหากับพยานหลักฐานที่พบในที่เกิดเหตุหรือในร่างกายของผู้เสียหาย โดยเฉพาะพยานหลักฐานทางชีวภาพหรือชีววัตถุ เช่น คราบเลือด อสุจิ เส้นผม เส้นขน เมื่อพยานหลักฐานที่ได้รับจากการแสวงหาจากร่างกายผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี จึงเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ พยานหลักฐานเหล่านี้มีความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่นำมาใช้พิสูจน์ความจริง⁵ ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา และมีผลต่อการได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่จะตรวจพิสูจน์โดยพยานผู้เชี่ยวชาญ จึงจำเป็นต้องพิจารณาว่าในต่างประเทศนั้นกฎหมายให้อำนาจรัฐเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาได้แค่ไหนเพียงไร

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้พัฒนากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเน้นถึงความสำคัญของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนในการดำเนินคดีอาญา โดยยึดรูปแบบกระบวนการนิติธรรม หรือ Due Process ที่มุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่โดยให้ความคุ้มครองต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ตามมาตรฐานขั้นต่ำ

⁵ Francis L. Ludes and Harold J. Gilbert , Corpus Juris Secundum (St. Minn : Publishing Co., 1974), 32 : 720 - 721.

⁶ John C. Klotter and Carl L. Meier, Criminal Evidence for Police , pp.36.

ภายใต้หลักแห่งเสรีภาพที่พนักงานสอบสวนต้องพิจารณาและปฏิบัติโดยเคร่งครัด โดยศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานใดที่เจ้าหน้าที่ของรัฐแสวงหาโดยมิชอบหรือละเมิดกฎหมาย ตามหลัก Exclusionary Rule เพื่อบังคับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมาย ซึ่งศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้วางบรรทัดฐานไว้ในคดี *Week v. United States*⁷ โดยตัดสินว่าพยานหลักฐานใด ๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกลางได้มาโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 (The Fourth Amendment)* ไม่อาจใช้อ้างอิงในศาลรัฐบาลกลางได้ ต่อมาคำวินิจฉัยของศาลคดี *Silverthorne Lumber Co. v. United States* (1920) ยังได้ขยายหลักการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานนี้ครอบคลุมไปถึงดอกผลของพยานหลักฐานที่ได้มาโดยไม่ชอบนั้นด้วย โดยถือว่าเป็นผลไม้ของต้นไม้พิษหรือ fruit of poisonous tree เช่น ในคดี *Brewer v. Williams* พนักงานสอบสวนปฏิเสธไม่ให้ผู้ต้องหาพบทนายความ ต่อมาผู้ต้องหาให้การรับสารภาพที่นำไปสู่การค้นพบศพผู้ตาย ศาลวินิจฉัยว่าทั้งคำรับสารภาพและศพผู้ตายล้วนเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ในคดี⁸

ในประเทศสหรัฐอเมริกา⁹ แม้จะมีพัฒนาการแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการคุ้มครองสิทธิของประชาชนเป็นอย่างมาก¹⁰ แต่ก็ยอมรับให้ฝ่ายรัฐทำการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกาย

⁷ 232 U. S. 383 (1914)

* The Fourth Amendment “สิทธิของประชาชนที่จะมีความปลอดภัยในร่างกาย เคหะสถาน เอกสาร และทรัพย์สินของจากการถูกตรวจค้นหรือยึด โดยไม่มีเหตุอันควรจะถูกละเมิดมิได้ และจะออกหมายเพื่อกระทำการดังกล่าวใด ๆ ไม่ได้ เว้นแต่จะมีเหตุอันควรเชื่อถือ ซึ่งได้รับการยืนยันด้วยคำสาบานหรือคำปฏิญาณ และโดยเฉพาะต้องระบุสถานที่ที่จะค้น หรือบุคคลที่จะจับกุมหรือสิ่งของที่เชื่อไว้ว่าในหมายนั้น

⁸ จิรนิติ หะวานนท์, “หลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ : เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายอเมริกันและกฎหมายเยอรมัน,” *กฎหมาย* 31 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2527) : 40.

⁹ คาราวรรณ ใจคำป้อ, “การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 130, 131.

¹⁰ จงรัก จุฑานนท์, “การคุ้มครองสิทธิของประชาชนต่อการถูกจับกุมและตรวจค้นที่ไม่ชอบธรรม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 26.

ผู้ต้องหา เนื่องจากคำนึงถึงคุณค่าของพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา ที่ทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่สำคัญในการพิสูจน์ความผิด ตามหลักการคานน้ำหนักอย่างยุติธรรมระหว่างผลประโยชน์ของรัฐ (public interest) กับผลประโยชน์ของเอกชน (individual interest) แต่การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา จะต้องไม่เป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิในร่างกายของผู้ต้องหา อันเป็นสิทธิส่วนตัว (right of privacy) ที่มีการบัญญัติคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญมากจนเกินไปนัก โดยที่รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 (The Fourth Amendment) ได้บัญญัติรับรองสิทธิในร่างกายบุคคลซึ่งเป็นสิทธิส่วนตัวที่ไม่อาจถูกแทรกแซงได้ โดยมีการวางหลักเกณฑ์เอาไว้ว่า¹¹ การแสวงหาพยานหลักฐานของร่างกายผู้ต้องหาที่เป็นการรบกวนร่างกายผู้ต้องหาอย่างมาก (major intrusion) หรือเป็นการทำร้ายสามัญสำนึก (shock the conscience) นั้นเป็นการตรวจค้นและยึดโดยไม่มีเหตุอันควร (unreasonable search) ตามบรรทัดฐานคำวินิจฉัยของศาลในคดี *Rochin v. California*¹² แต่หากการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาเป็นการรบกวนผู้ต้องหาเพียงเล็กน้อย (minor intrusion) เช่น การเจาะเลือดแล้ว การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้หาหานั้นเป็นการตรวจค้นและยึดโดยมีเหตุอันควร (reasonable search) ตามบรรทัดฐานคำวินิจฉัยของศาลในคดี *Schmerber v. California*¹³ ไม่เป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 14 (The Fourteenth Amendment)* และไม่เป็นการบังคับให้เป็นพยานปรักปรำตนเอง (privilege against selfincrimination) ตามที่รัฐธรรมนูญ

¹¹ Leonard Bruce Mandell, L. Anita Richardson, "Surgical Search: Removing a Scar on the Fourth Amendment," *The Journal of Criminal Law & Criminology* 75 : 525-543.

¹² 342 U. S. 165, 172 (1952)

¹³ 384 U. S. 757, 771 (1965)

* The Fourteenth Amendment "ข้อ 1... มลรัฐใด ๆ จะออกกฎหมายหรือบังคับใช้กฎหมายที่เป็นการตัดทอนเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันที่พลเมืองของสหรัฐจะพึงได้รับไม่ได้ หรือมลรัฐใดจะรอนสิทธิในชีวิต เสรีภาพ หรือทรัพย์สินของบุคคลโดยไม่ชอบด้วยกระบวนการแห่งกฎหมาย หรือจะปฏิเสธไม่ให้บุคคลใดที่อยู่ในเขตอำนาจได้รับความคุ้มครองแห่งกฎหมายโดยเท่าเทียมกันไม่ได้"

แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 (The Fifth Amendment)* ได้บัญญัติคุ้มครองไว้

ท่านผู้พิพากษา William Baenem กล่าวว่า “เราถือว่ารัฐธรรมนูญมิได้ห้ามรัฐมิให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับร่างกายของบุคคล หากการเกี่ยวข้อนั้นได้ทำไปภายในขอบเขตของกฎหมาย เอกสิทธิคามรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 ห้ามเฉพาะการใช้กำลังขู่ขู่ บังคับด้วยกำลังกายหรือทางจิตใจเพื่อบังคับให้บุคคลใดให้การเท่านั้น มิได้ห้ามการเอาตัวบุคคลเป็นพยาน ในเมื่อตัวบุคคลเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ¹⁴ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวคุ้มครองจำเลยเพียงในเรื่องคำให้การหรือการสื่อสาร (testimonial or communication evidence) เท่านั้น ไม่คุ้มครองถึงการตรวจเลือดและการตรวจร่างกาย

ในคดี *Rochin v. California* มีข้อเท็จจริงอยู่ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจสืบทราบว่าย นาย Rochin เป็นผู้ค้ายาเสพติดจึงไปที่บ้านของ นาย Rochin นาย Rochin ได้กั้นยาเสพติดที่บรรจุแคปซูลเข้าไป เจ้าหน้าที่ตำรวจ 3 คน ได้เข้าประชิดตัวนาย Rochin อย่างรวดเร็วและพยายามที่จะเอาแคปซูลที่นาย Rochin กั้นเข้าไปออกมา แต่ก็ไม่สามารถเอาออกมาได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงใส่กุญแจมือ นาย Rochin และพานาย Rochin ไปยังโรงพยาบาล เมื่อไปถึงโรงพยาบาลแล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจคนหนึ่งออกคำสั่งให้แพทย์ทำให้ นาย Rochin ซึ่งอยู่ในฐานะผู้ต้องหาอาเจียนออกมาด้วยการใส่ท่อส่งไปยังกระเพาะอาหารของ นาย Rochin โดย นาย Rochin ไม่ยินยอมและการสวนล้างกระเพาะอาหารให้ นาย Rochin อาเจียนออกมาพบแคปซูล 2 หลอด ซึ่งบรรจุมอร์ฟีนอยู่ภายใน ประปนกับเศษอาหารที่อาเจียนออกมานั้น ต่อมา นาย Rochin ถูกฟ้องร้องเป็นจำเลย ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครอง โดยตัดสินจำคุก 60 วัน ด้วยการใส่แคปซูลที่บรรจุมอร์ฟีน 2 หลอด ที่เขาอาเจียนออกมานั้นเองเป็นพยานหลักฐานในคดี นาย Rochin จึงได้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ก็ยังคงพิพากษายืนตามศาลชั้นต้นที่ให้ลงโทษ นาย Rochin จนกระทั่งคดีขึ้นสู่ศาลสูง ศาลสูงมีคำตัดสินว่าการใส่ท่อกรอกยาให้จำเลยอาเจียนออกมาดังที่เจ้าพนักงานตำรวจได้กระทำเป็นการกระทำที่ทารุณโหดร้ายขัดต่อกระบวนการยุติธรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* The Fifth Amendment “บุคคลใดจะถูกบังคับให้ให้การเป็นภัยแก่ตนเองในคดีอาญาใด ๆ ไม่ได้ หรือจะถูกจำกัดสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินโดยไม่ต้องด้วยกระบวนการแห่งกฎหมายไม่ได้”

¹⁴ วิจารณ์ อิงประพันธ์, “การประเมินผลจากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์,” บทบัญญัติ เล่ม 29 ตอนที่ 1 (2515), หน้า 811

ที่บัญญัติคุ้มครองในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 14 เนื่องจากเป็นการกระทำที่ทำร้ายสามัญสำนึก (shock the conscience) การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายดังกล่าวจึงเป็นการตรวจค้นที่ไม่มีเหตุอันควร (unreasonable search) ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีอำนาจทำการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายได้คั้งบัญญัติไว้ในบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 คั้งนั้นพยานหลักฐานที่ได้รับจากการตรวจค้นหรือยึดโดยไม่เหตุอันควร คือแคปซูลบรรจุอมอร์ฟีน 2 หลอด ไม่อาจนำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานในการลงโทษจำเลยได้

ส่วนคดี *Schmerber v. California* ศาลสูงได้ตัดสินว่ารัฐทำการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาได้เป็นการตรวจค้นที่มีเหตุอันควร การตัดสินของศาลสูงในคดี *Schmerber v. California* ได้อ้างอิงคดี *Breithaupt v. Abram*¹⁵ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เจาะเลือดของผู้ขับรถจักรยานยนต์ชนกันทำให้มีการตายเกิดขึ้นซึ่งได้เจาะเลือดในขณะที่เขาไม่รู้สึกรู้ตัว เมื่อคดีขึ้นสู่ชั้นพิจารณาศาลได้ตัดสินลงโทษจำเลยโดยใช้ผลการเจาะเลือดในชั้นสอบสวน ที่แสดงถึงความมีนัยของจำเลยเป็นพยานหลักฐานในการลงโทษโดยเน้นถึงว่าตัวอย่างเลือดนั้น “ได้มาภายใต้การปฏิบัติของแพทย์” และ “การเจาะเลือดตรวจพิสูจน์เป็นสิ่งปกติในชีวิตประจำวัน” ฉะนั้นสัดส่วนของ “ผลประโยชน์ของรัฐในการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ตัดสินความมีนัย ซึ่งเป็นสาเหตุใหญ่ประการหนึ่งของภัยร้ายแรงบนท้องถนน” ย่อมมีอยู่เหนือ “การรบกวนเล็กน้อย” ต่อร่างกายของบุคคล การเจาะเลือดจึงไม่เป็นการตรวจค้นและยึดโดยผิดกฎหมายที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 และ 14 ส่วนคดี *Schmerber v. California* จำเลยถูกลงโทษโดยศาลชั้นต้นของนคร Los Angeles ฐานขับรถในขณะที่มีเมานเมา ข้อยเท็จจริงได้ความว่าจำเลยถูกจับในขณะที่เข้ารับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาล เนื่องจากได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุรถชนที่จำเลยเป็นผู้ขับ และเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ไปที่โรงพยาบาลแล้ว สั่งให้แพทย์ทำการเจาะเลือดจากร่างกายของจำเลยที่โรงพยาบาลนั่นเอง ผลของการพิสูจน์ในชั้นสอบสวนนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาจำเลยได้แย้งรายงานผลการพิสูจน์เลือดเป็นพยาน โดยอ้างว่าการเจาะเลือดเป็นการตรวจค้นที่ไม่มีเหตุอันควร (unreasonable search) ฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 (The Fourth Amendment) ศาลสูงได้ปฏิเสธข้อโต้แย้งของจำเลย โดยแสดงเหตุผลว่าปริมาณเลือดที่เจาะจากร่างกายของจำเลยในปริมาณเพียงเล็กน้อย และการเจาะเลือดมิได้ก่อให้เกิดความเสี่ยง ไม่เกิดบาดเจ็บหรือความเจ็บปวดใด ๆ แก่บุคคลส่วนมากทั้งจำเลยก็ไม่ได้เป็นหนึ่งในจำนวนของคนไม่กี่ปerson ที่ต้องเกรงกลัวต่อการเจาะเลือด อันอาจมีผลต่อสุขภาพหรือมีเหตุผลในทางศาสนา การปฏิเสธ

¹⁵ 352 U. S. 432, 77 S.Ct. 408, 1L.ed 2d 448 (1957)

การเจาะเลือดหาความมึนเมา จึงเท่ากับกรณีที่จำเลยปฏิเสธการหาความมึนเมมาจากลมหายใจโดยใช้เครื่อง breathalyzer นั้นเอง อย่างไรก็ตามในรายงานผลการพิสูจน์เลือดต้องแสดงให้เห็นว่าการเจาะเลือดได้ปฏิบัติตามความเหมาะสมโดยแพทย์ในโรงพยาบาล ด้วยวิธีการในทางการแพทย์ เมื่อจำเลยได้รับการปฏิบัติจากแพทย์ในโรงพยาบาล จึงไม่ฝ่าฝืนสิทธิของจำเลยภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 และ ฉบับที่ 14 เพราะเป็นการรบกวนร่างกายผู้ต้องหาเพียงเล็กน้อย (minor intrusion) เป็นการตรวจค้นและยึดเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน โดยมีเหตุอันควรเข้าหน้าที่ตำรวจจึงมีอำนาจกระทำได้

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 (The Fourth Amendment) ให้อำนาจรัฐในการตรวจค้นและยึดได้เมื่อมีหมายค้นโดยชอบ แต่ศาลสูงก็ได้วินิจฉัยไว้หลายคดีว่าการตรวจค้นโดยไม่มีหมายค้นไม่เป็นการตรวจค้นโดยไม่มีเหตุอันควรทุกกรณีหากเข้าข้อยกเว้นที่ให้รัฐมีอำนาจตรวจค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้น¹⁶ ข้อยกเว้นสำหรับการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายของผู้ต้องหาโดยไม่มีหมายค้น คือ การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาที่ถูกจับโดยชอบ และการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาในกรณีเร่งด่วน เนื่องจากพยานหลักฐานอาจถูกทำลายได้โดยง่าย¹⁷

การตรวจบาดแผลที่แพทย์กระทำต่อผู้ต้องหาในคดี *State v. Hand*.¹⁸ การนำเอาตัวอย่างเส้นขนจากผู้ต้องหาเพื่อเปรียบเทียบกับคนที่เก็บได้ในสถานที่เกิดเหตุ ในคดี *Common Weath v. Tarver, - Mass.*¹⁹ การนำเอาเส้นขนจากผู้ต้องหาในคดี *Smith v. U.S.*²⁰ หรือการเอาน้ำอสุจิในคดี *Mc Donell v. Hunter*²¹ ศาลได้วินิจฉัยให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายของผู้ต้องหาได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นเมื่อมีการจับผู้ต้องหาโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁶ Peter W. Lewis, *Resource Manual for Professors to Accompany Criminal*

Procedure : The Supreme court's view cases pp. 159.

¹⁷ *Ibid* , pp. 169.

¹⁸ 242 A. 2d 888 (1968)

¹⁹ 345 NE. 671 (1975)

²⁰ 187 Fed. 2d. 192 (1950)

²¹ 612 F. Supp. 112, 1127 (S.D. Iowa 1985)

ส่วนในกรณีเร่งด่วนเนื่องจากพยานหลักฐานอาจถูกทำลายได้โดยง่าย ศาลได้วินิจฉัยให้ ยานางตำรวจแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายของผู้ต้องหา โดยไม่ต้องมีหมายค้นไว้ในคดี Schmerber v. California โดยให้เหตุผลว่า “เป็นกรณีเร่งด่วนที่ต้องตรวจหาแอลกอฮอล์ในเลือด เพื่อพิสูจน์ความมึนเมาในขณะที่จับกุมเนื่องจากปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดจะลดลงเรื่อย ๆ เมื่อ เวลาผ่านไป” นอกจากนั้นในคดี Cupp v. Murphy²² ศาลวินิจฉัยว่า การแสวงหาพยานหลักฐาน โดยการตัดเล็บของจำเลยในขณะยังไม่ถูกจับกุมดำเนินคดี เพื่อตรวจพิสูจน์กระทำผิดได้โดยไม่ต้องมีหมายค้น เพราะเป็นกรณีเร่งด่วนเนื่องจากพยานหลักฐานอาจถูกทำลายได้โดยง่าย คดีดังกล่าว เป็นกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจสังเกตเห็นความผิดปกติที่เล็บจำเลยและได้ตัดเล็บจำเลยโดยไม่ได้ ได้รับความยินยอม เพื่อนำเล็บที่ตัดไปตรวจหาเนื้อเยื่อและเลือดเปรียบเทียบกับเนื้อเยื่อและเลือดของ ภรรยาจำเลยที่ถูกจำเลยทำร้าย เพราะพยานหลักฐานดังกล่าวเป็นสิ่งที่อาจถูกทำลายได้โดยเร็ว โดย จำเลยพยายามทำลายพยานหลักฐานดังกล่าว ประกอบกับการตรวจค้นมีขอบเขตจำกัด ทั้งนี้ การ ตัดเล็บได้กระทำในขณะจำเลยยังไม่ถูกจับ แต่มีเหตุอันควรเชื่อ* (probable cause) ในการจับกุม จำเลย

ดังนั้นเป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช้หลักการไม่รับฟังพยานหลักฐาน อย่างเข้มงวด กล่าวคือ ไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาในกรณีที่ศาลเห็นว่าวิธีการได้มาซึ่งพยาน นั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ศาลมักหาทางเลี่ยงให้มีการรับฟังพยานได้มากขึ้น เช่น วินิจฉัยไปใน แนวทางที่ว่า เจ้าหน้าที่งานกระทำการจับ ค้น หรือยึด โดยชอบด้วยกฎหมายแล้วพยานหลักฐานนั้น ก็อาจรับฟังได้ โดยเฉพาะการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา อันเป็นการรบกวน ผู้ต้องหาเพียงเล็กน้อยและมีเหตุอันควร ทั้งนี้เป็นไปตามหลักการซึ่งนำหน้าระหว่างประโยชน์

²² 412 U.S. 291, 93 S. ct. 2000, 36 L.Ed. 900 (1973)

* Probable Cause เป็นคำที่ใช้อยู่ในระบบของสหรัฐอเมริกา มีความหมายไปในทางที่ นำเชื่อถืออย่างมั่นคงว่า ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยน่าจะเป็นผู้กระทำผิด (belief that there is a substantial likelihood that the individual committed a crime) ซึ่งต่างกับคำว่า reasonable ซึ่งแม้จะ มีความหมายใกล้เคียงกัน กล่าวคือ Reasonable นั้นมีความหมายว่า belief that there is a significant possibility that individual has committed or is about to commit a crime ซึ่งจะเห็นได้ ว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องของระดับความเชื่อที่น่าจะเป็นไปได้ probable cause นั้นมีระดับ ความเชื่อที่สูงกว่าคือเชื่อถือได้แน่นอนมั่นคง ทอสมควรมิใช่ลักษณะน่าจะเป็นไปได้อย่าง reasonable

สาธารณะกับประโยชน์เอกชน หรือแม้จะเห็นว่ากรกระทำนั้นยังไม่ชอบ แต่พยานที่ได้มานั้นก็ควรรับฟังได้เพราะเข้าข้อยกเว้นที่ว่าจะต้องมีการค้นพบพยานนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (inevitable discovery) หรือจะมีการค้นพบพยานจากแหล่งอิสระอื่น ๆ (independent source) เป็นต้น แม้กรณีจะไม่เข้าข้อยกเว้นดังกล่าวเลย ศาลสูงก็อาจไม่ยกคำพิพากษาของศาลล่างซึ่งได้รับฟังพยานอย่างไม่ถูกต้องได้ ถ้าศาลสูงเห็นว่าความผิดพลาดในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลล่างนั้น ไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย²³

2. ประเทศอังกฤษ

การแสวงหาพยานหลักฐานทางชีวภาพตามกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้น²⁴ บัญญัติไว้ชัดเจนในพระราชบัญญัติตำรวจและพยานหลักฐานในคดีอาญา ค.ศ. 1984 (The Police and Criminal Evidence Act 1984. (PACE) เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจตำรวจในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินคดีอาญาในขณะเดียวกันก็พยายามที่จะห้ามมาตรการตรวจสอบการใช้อำนาจตำรวจ²⁵ โดยในมาตรา 65 ได้ให้คำจำกัดความประเภทสิ่งส่งตรวจ อันได้แก่ เลือด, น้ำอสุจิ, เยื่อเมือกต่าง ๆ ของเหลวในร่างกาย, ปัสสาวะ, น้ำลาย, ขนอวัยวะสืบพันธุ์ หรือการเก็บสารคัดหลั่งจากอวัยวะที่เป็นรูเปิดของร่างกายเป็น Intimate Sample* ส่วนผมหรือขนนอกจากขนอวัยวะสืบพันธุ์ สิ่งส่งตรวจจากเล็บหรือใต้เล็บ และสิ่งส่งตรวจที่ได้จากการเก็บส่วนของร่างกายนอกเหนือจากอวัยวะที่เป็นรูเปิดของร่างกาย เป็น Non - Intimate Sample**

²³ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, “หลักการไม่ยอมรับฟัง พยานวัตถุ พยานเอกสาร ซึ่งได้มาโดยการจับ การค้น การยึด ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในสหรัฐอเมริกา”, วารสารนิติศาสตร์ 9 (2521) : 136.

²⁴ Walker Clive and Cram Ian “DNA Profiling and Police Powers,” Criminal Law Review (July 1990) : 481 - 485.

²⁵ ณรงค์ โจหาญ “การจับและการควบคุมในกฎหมายอังกฤษและไทย,” วารสารนิติศาสตร์ 29 (2531) : 91.

* “Intimate Sample” as : A sample of blood, semen or any other tissue fluid, urine, saliva or pubic hair, or a swab taken from a person’s body orifice;

** “Non-Intimate Sample” means,

(a) a sample of hair other than pubic hair

(b) a sample taken from a nail or under a nail;

(c) a swab taken from any part of a person’s body other than a body orifice

อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการแสวงหาสิ่งส่งตรวจประเภท Intimate Sample อยู่ภายใต้เงื่อนไขของ PACE มาตรา 68 กล่าวคือ จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องหาเป็นลายลักษณ์อักษร และจะต้องปรากฏเหตุอันน่าเชื่อว่าผู้ต้องสงสัยจะมีส่วนพัวพันในการกระทำผิดประเภทที่อาจจับได้ (arrestable offence)* หรือมีเหตุที่น่าเชื่อว่าสิ่งส่งตรวจดังกล่าวจะสามารถยืนยันหรือพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหามีส่วนเกี่ยวข้องพันกับการทำความผิดดังกล่าว²⁶ เงื่อนไขในการพิจารณาเหตุ

* Arrestable offence ความผิดที่อาจจับได้ตามมาตรานี้หมายความถึง ความผิดที่อาจจับบุคคลได้โดยไม่มีหมายจับตาม PACE มาตรา 24(1),(2) และ (3) ซึ่งแยกออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. ความผิดที่มีโทษกำหนดไว้โดยแน่นอนในกฎหมาย ได้แก่ ความผิดฐานฆ่าคนโดยเจตนา (murder) และความผิดฐานวางเพลิง (treason)

2. ความผิดซึ่งกระทำโดยบุคคลอายุตั้งแต่ 21 ปี ขึ้นไปและจะต้องรับโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป (หรืออาจเปลี่ยนโทษจำคุกมาเป็นกักขังตาม มาตรา 33 แห่ง The Magistrates Court Act 1980)

3. ความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 24 (2) คือ

3.1 ความผิดตาม The Custom and Exercise Management Act 1979

3.2 ความผิดตาม The Official Secrets Act 1911 and 1920 ซึ่งมีโทษจำคุกไม่ถึง 5 ปี

3.3 ความผิดตาม The Sexual Offences Act 1956 มาตรา 14 (ฐานกระทำความผิดต่อหญิง), มาตรา 22 (ฐานพาหญิงไปเพื่อค้าประเวณี) และมาตรา 21 (ฐานล่อลวงเด็กหญิงอายุต่ำกว่า 21 ปี)

3.4 ความผิดตาม The Theft Act 1968 มาตรา 12 (1) (ฐานนำรถยนต์หรือยานพาหนะของผู้อื่นไปใช้โดยมิได้รับอนุญาต) หรือมาตรา 25 (1)

3.5 ความผิดตาม The Public Bodies Corrupt Practices Act 1889 มาตรา 1 (ฐานรับสินบนในหน่วยราชการ) หรือ The Prevention of Corruption Act 1906 มาตรา 1 (ฐานเป็นตัวแทนกระทำความผิดเป็นการฉ้อโกง)

การกระทำทั้งหลายที่ได้กระทำในฐานะผู้สนับสนุน หรือพยายามทำความผิดดังกล่าว กฎหมายบัญญัติให้จับได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ ตาม PACE มาตรา 24 (3)

²⁶ S 62 (2)

อันน่าเชื่อถือพิจารณาจากลักษณะของความคิด และลักษณะของผู้ต้องหาว่ากระทำความคิด²⁷ กระบวนการในการแสวงหาสิ่งส่งตรวจตามมาตรานี้จะต้องลงบันทึกรายละเอียดและขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการ²⁸ การแสวงหาสิ่งส่งตรวจประเภทนั้นนอกเหนือจากนำลายและปัสสาวะจะต้องกระทำภายใต้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ที่ขึ้นทะเบียนไว้²⁹

ส่วนอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการแสวงหาสิ่งส่งตรวจประเภท Non - Intimate Sample อยู่ภายใต้เงื่อนไข PACE มาตรา 63 ที่บัญญัติให้อำนาจตำรวจแสวงหาสิ่งส่งตรวจภายใต้เงื่อนไขความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรของผู้ต้องหา ให้อำนาจบังคับเอาสิ่งส่งตรวจได้ แม้จะไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ต้องสงสัย หากปรากฏพฤติการณ์อันน่าเชื่อถือว่าผู้ต้องสงสัยจะมีส่วนพัวพันกับการกระทำผิดประเภทที่อาจจับได้ หรือมีเหตุที่น่าเชื่อว่าสิ่งส่งตรวจจะสามารถยืนยันหรือพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องสงสัยมีส่วนพัวพันกับการกระทำความคิดดังกล่าว และแสวงหาสิ่งส่งตรวจภายใต้บทบัญญัติในมาตรา 63 จะต้องบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ด้วยเช่นเดียวกับ มาตรา 62

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายอังกฤษแยกการแสวงหาพยานหลักฐานประเภทสิ่งส่งตรวจทางชีวภาพ เช่น เลือด, อสุจิ, เส้นผม, ขน และสิ่งอื่นที่อยู่ภายในร่างกาย "ของผู้ต้องหา" ออกจากการค้นร่างกายผู้ต้องหาทั่วไป และจำกัดขอบเขตอำนาจของตำรวจในการแสวงหาสิ่งส่งตรวจประเภทต่าง ๆ จากร่างกายของผู้ต้องหาอย่างเคร่งครัดมากกว่าการค้นโดยทั่วไป³⁰

ในประเทศเยอรมันก็มีกฎหมายบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้โดยชัดเจนคือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 81 a

มาตรา 81 a (การตรวจร่างกาย การตรวจเลือด)

(1) การตรวจร่างกายผู้ต้องหาเพื่อที่จะค้นหาข้อเท็จจริงโดยวิธีที่มีประโยชน์ที่สุดให้ทำได้เพื่อประโยชน์ในการนี้ การเจาะเอาเลือดมาตรวจและการจับต้องร่างกายซึ่งกระทำโดยแพทย์

²⁷ S 62 (5), (6)

²⁸ S 62 (7), (8)

²⁹ S 62 (9)

³⁰ Walke Clive, "DNA Profiling and Police Powers," Criminal Law Reviews (1990)

ตามวิธีการของการประกอบโรคศิลปะ* ในอันที่จะตรวจร่างกายนั้นให้กระทำได้ แม้ผู้ต้องหาจะไม่ให้ความยินยอมก็ตาม เมื่อการกระทำเช่นนั้นไม่เป็นที่น่ากลัวว่าจะเกิดผลร้ายแก่สุขภาพอนามัยของผู้ต้องหา

(2) ให้ศาล พนักงานอัยการ หรืออัยการผู้ช่วย มีอำนาจที่จะสั่งให้ยึดระยะเวลาการตรวจนั้นออกไป ถ้าเป็นที่เห็นว่าผลจากการตรวจนั้นจะทำให้เกิดอันตรายขึ้นได้

คำว่าแพทย์ในมาตราข้างต้นนี้ ศาลเยอรมันเคยวินิจฉัยไว้ว่าต้องเป็นแพทย์ที่ได้ขึ้นทะเบียนรับอนุญาตให้ทำการประกอบโรคศิลปะแล้วเท่านั้น แพทย์ฝึกหัดเจาะเลือดเช่นนี้ไม่ได้ และแพทย์ต้องลงมือเจาะเองด้วย จะสั่งให้พนักงานตำรวจ พยาบาล หรือผู้ช่วยอื่น ๆ ทำแทนไม่ได้

ส่วนพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาในประเทศไทย จะรับฟังได้แค่ไหนเพียงไรนั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มาตรา 226 ได้บัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร... ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานหลักฐานชนิดที่มีได้เกิดขึ้น... โดยมีขอบ...” บทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากฎหมายของไทยใช้หลักไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากการจับกุม ตรวจค้น โดยมีขอบ ที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ก็เนื่องจาก

1. เหตุผลในแง่การยับยั้งมิให้เจ้าพนักงานกระทำการเช่นนั้นอีก (deterent) เมื่อศาลไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบแล้ว ก็เท่ากับเป็นการไม่ยอมรับสิ่งที่ได้มาจากการกระทำอันไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าพนักงาน ซึ่งอาจมีผลเป็นการยับยั้งเจ้าพนักงานผู้นั้นโดยตรง หรือเจ้าพนักงานคนอื่น โดยทั่วไปมิให้กระทำการอันมิชอบต่อไปอีกในอนาคต³¹

2. เหตุผลในแง่ความบริสุทธิ์ยุติธรรมของศาล (judicial integrity) กล่าวคือ หากศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้น ๆ แล้วก็เท่ากับว่าศาลยอมรับรองการละเมิดกฎหมายของเจ้าพนักงาน ซึ่งจะทำให้ความบริสุทธิ์ยุติธรรมของศาลเสื่อมเสียไป

* ศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิจурย์ อึ้งประพันธ์ ให้ความเห็นว่า การเจาะเลือดตรวจโดยแพทย์นั้น ควรถือเป็นการตรวจร่างกายของแพทย์ซึ่งมีอำนาจทำได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243 (วิจурย์ อึ้งประพันธ์ “การประเมินผลจากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์,” บทบัญญัติ 29 (2515) : 812.)

³¹ เกียรติขจร วงศ์สวัสดิ์, “หลักการไม่ยอมรับฟัง พยานวัตถุ พยานเอกสาร ซึ่งได้มาโดย การจับ การค้น การยึดที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในสหรัฐอเมริกา,” วารสารนิติศาสตร์ 9 (2521) : 120 - 136.

3. เหตุผลในแง่ของสิทธิส่วนบุคคล (personal right) ของผู้ถูกจับกุมและตรวจค้นโดยมิชอบ กล่าวคือเป็นการตอบแทนผู้ถูกกระทำโดยมิชอบเสมือนหนึ่งการให้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ถูกล่วงละเมิดนั่นเอง อีกทั้งในมาตรา 227 ยังได้บัญญัติว่า “ให้ศาลใช้ดุลยพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำ ความผิดนั้น” นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยยังได้บัญญัติรับรองไว้ว่า “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำผิดมิได้”

การที่กฎหมายบัญญัติดังกล่าวก็เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย อย่างไรก็ตาม มีข้อที่น่าพิจารณาอยู่ว่าการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนกับอำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจในการปราบปรามอาชญากรรมมักเดินสวนทางกันเสมอ ในสังคมไทยและดูเหมือนจะเป็นจริงที่ว่า ถ้าอำนาจของตำรวจมีมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันตำรวจก็คงแก้ไขปัญหาอาชญากรรมได้มากและรวดเร็วกว่านี้ และบางครั้งความจำเป็นของรัฐเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมอาจจะต้องอยู่เหนือสิทธิเสรีภาพของบุคคลแต่ผลเสียที่ตามมาคือ ตำรวจอาจใช้อำนาจที่ได้มาโดยมิชอบเสียเอง และอาจมีการก้าวล่วงหรือปฏิบัติเกินเลยทำให้สิทธิเสรีภาพของความเป็นอยู่ส่วนตัวอย่างปกติสุขของประชาชน ย่อมได้รับผลจากการประพฤติปฏิบัติโดยมิชอบจากตำรวจอย่างไม่ต้องสงสัย และผลเสียดังกล่าวอาจมีมากกว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากการปราบปรามอาชญากรรมก็เป็นได้²² และการที่ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติหรือแนวคำพิพากษากฎีกาหลัก ในกรณีการแสวงหาพยานหลักฐานที่เป็นส่วนร่างกายของผู้ต้องหา ทำให้แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของประเทศไทยตกอยู่ในสภาพที่ไม่แน่นอนเป็นอุปสรรคต่อการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน ก่อให้เกิดผลเสียอันยิ่งใหญ่ต่อการพัฒนาทางวิชาการกฎหมาย และต่อผู้ที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ

1. เป็นผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งอาศัยอำนาจพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นส่วนร่างกายของผู้ต้องหาเสี่ยงต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ซึ่งอาจต้องมีความรับผิดชอบในทางอาญาได้ ทำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกิดความไม่แน่ใจในอำนาจที่ควรกระทำหรืออาจทำให้เกิดการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยล่วงละเมิดสิทธิของบุคคลจนเกินขอบเขตแห่งเหตุผลอันควร

²² กัมพล อรุณพลอด “การสืบสวนกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 184.

2. ทำให้ผู้ต้องหาขาดความมั่นใจต่อหลักประกันว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ในฐานะที่ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ความจริงจนปราศจากข้อสงสัย จึงเป็นการเสี่ยงต่อการกระทำที่มีขอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานเพื่อปรับปร่าผู้ต้องหา

3. เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางวิชาการและเกิดความล่าช้า หรือไม่พัฒนาทางกฎหมาย

ในประเทศไทยนั้นในปัจจุบันได้มีการนำเอาพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะพยานหลักฐานทางชีวภาพ ที่ได้จากร่างกายของบุคคลมาใช้ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในคดีข่มขืนกระทำชำเรา การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาทำให้ได้รับพยานหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี ดังนั้นแม้การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาจะเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิส่วนตัวของผู้ต้องหา และอาจมีปัญหาคาบเกี่ยวกับการทำร้ายร่างกาย³³ แต่เนื่องจากการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาทำให้ได้รับพยานหลักฐานสำคัญในคดี ยานาจรรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาจึงเป็นสิ่งจำเป็น

เนื่องจากในปัจจุบันนี้ยังไม่บทกฎหมายให้ยานาจรรัฐแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหา มีเพียงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (1)* ซึ่งได้บัญญัติให้ยานาจรพนักงานสอบสวนตรวจตัวผู้ต้องหา ซึ่งหมายความถึงการตรวจตัวผู้ต้องหาภายนอกเท่านั้น จะตีความกฎหมาย มาตรา 132 (1) ให้การรวบรวมพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ต้องหาหมายความรวมถึงการรวบรวมพยานหลักฐานโดยการเจาะเลือด หรือนำเอาสิ่งที่ยับออกจากร่างกายผู้ต้องหา เช่น น้ำอสุจิ หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายผู้ต้องหา เช่น เส้นผม เส้นขน มาเป็นพยานหลักฐาน

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³³ โอสถ โกสิน, "การตรวจเลือด," หน้า 594.

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 บัญญัติว่า เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงานสอบสวนมียานาจรดังต่อไปนี้

(1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาด ง่าลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือ หรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะทำได้คิดแจ่มกระจ่างขึ้น

พิสูจน์ความผิดนั้นไม่น่าจะทำได้ เพราะการตีความครั้งนี้เป็นการตีความในทางถ่วงถะเมิดต่อสิทธิ ส่วนตัวของบุคคล ไม่ได้เป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลตามวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การที่พนักงานสอบสวนหรือแพทย์นำเอาพยานหลักฐานทางชีวภาพดังกล่าวจากผู้ต้องหา โดยไม่มี โดยไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ จึงเป็นปัญหาที่จะต้องพิจารณาว่าเป็นพยานที่ได้มาโดยมิชอบ หรือไม่ และมีผลถึงการรับฟังพยานหลักฐานเพียงไร

ดังนั้นเพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อค้นหาความจริงในคดีข่มขืน กระทำชำเรา จึงจำเป็นต้องหาวิธีที่จะต้องให้อำนาจรัฐแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายของบุคคล โดยเฉพาะผู้ต้องหา แต่ผลของการแสวงหาพยานหลักฐานต้องไม่เป็นอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจ ของผู้ต้องหา กล่าวคือ ต้องเป็นการรบกวนร่างกายผู้ต้องหาเพียงเล็กน้อย เช่นการเจาะเลือด ภายใต การกระทำของแพทย์ การบังคับให้ผู้ต้องหาคิงเส้นผมหรือเส้นขนเท่าที่มีได้เป็นอันตรายแก่ร่างกาย ของผู้ต้องหาหรือหิวผมเพื่อให้เส้นผมหลุดร่วงมาเอง เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับวัตถุพยานที่เกิด เหตุ หรือบุคคลอื่นของปาก* เพื่อนำมาตรวจเปรียบเทียบ ดีเอ็นเอ ซึ่งปัจจุบันได้พัฒนาเทคนิค การตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์ ดีเอ็นเอ ด้วยเทคนิค PCR ที่สามารถนำเนื้อเยื่อเพียงเล็กน้อยจากร่างกาย ของผู้ต้องหามาทำการพิสูจน์เปรียบเทียบวัตถุพยาน เพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์คดีข่มขืนกระทำ ชำเราได้เป็นอย่างดี

4.5 สถาบันผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

ปัจจุบันความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทาง วิทยาศาสตร์ได้รับการยอมรับและทวีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะในคดีข่มขืนกระทำชำเรา เพราะพยานหลักฐานดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถพิสูจน์ยืนยันความผิด และความบริสุทธิ์ของบุคคลได้ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เหล่านั้นจึงต้องผ่านกระบวนการ กลั่นกรองอย่างมีคุณภาพและเป็นไปด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้แน่ใจว่าพยาน หลักฐานนั้นมีประสิทธิภาพในการพิสูจน์ความจริง และมีความน่าเชื่อถือว่าจะสามารถให้ความเป็น ธรรมแก่คู่ความ ได้อย่างแท้จริง

---

* เพื่อประโยชน์ในการควบคุมอาชญากรรม บางประเทศอาจตีขยายประเภทของสิ่งส่ง ตรวจให้จัดเป็นประเภท Non - Intimate Sample เช่นในไอร์แลนด์เหนือ ซึ่งใช้พระราชบัญญัติ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับเดียวกับประเทศอังกฤษ ให้ถือว่าสิ่งส่งตรวจ "เยื่อช่องปาก" เป็นสิ่งส่งตรวจประเภท "Non - Intimate Sample"

ในคดีข่มขืนกระทำชำเราและนำเด็กหญิงที่เป็นข่าวกรีกโครม เมื่อเดือน กรกฎาคม 2539 นั้น พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะเส้นขนและลายพิมพ์ดีเอ็นเอของผู้ต้องหาที่ได้จากการตรวจน้ำอสุจิในช่องคลอดของเด็กหญิงผู้ตาย ทำให้ผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีบทบาทในคดีนี้อย่างเด่นชัดและสามารถพิสูจน์ยืนยันตัวผู้กระทำผิดจนผู้ต้องหาต้องยอมรับสารภาพเพราะยอมจำนนต่อหลักฐาน นับว่าผู้เชี่ยวชาญสามารถช่วยค้นหาความจริงได้ถูกต้องแม่นยำและน่าเชื่อถืออย่างยิ่ง

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา มักได้มาจากการสืบสวนสอบสวนในชั้นพนักงานสอบสวน ซึ่งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีจะต้องส่งผู้เสียหายมาให้แพทย์ตรวจร่างกาย และส่งวัตถุพยานที่พบในที่เกิดเหตุไปยังกองพิสูจน์หลักฐาน หรือแจ้งให้เจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานไปตรวจสอบเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในที่เกิดเหตุ ในกรณีที่พบศพหญิงถูกข่มขืน แพทย์และพนักงานสอบสวนต้องออกไปชันสูตรพลิกศพยังสถานที่เกิดเหตุ พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานต้องไปตรวจสถานที่เกิดเหตุ ดังนั้นหน่วยงานซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญซึ่งทำหน้าที่ตรวจพิสูจน์วัตถุพยาน ตรวจร่างกายผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา และชันสูตรพลิกศพ ได้แก่ กองพิสูจน์หลักฐาน แพทย์ตามโรงพยาบาลต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญและนิติแพทย์จากสถาบันนิติเวช กรมตำรวจ งานที่เกี่ยวข้องกับการพิสูจน์คดีข่มขืนกระทำชำเรา ได้แก่ งานนิติวิทยาศาสตร์อันประกอบด้วย งานนิติเวช และงานพิสูจน์หลักฐาน งานนิติเวชยังแบ่งออกเป็นงานนิติเวชคลินิก และงานชันสูตรพลิกศพ ดังนั้น นิติวิทยาศาสตร์จึงหมายถึง วิชาที่รวมทุกสาขาของนิติเวชศาสตร์และทุกสาขาของวิชาพิสูจน์หลักฐานเข้าด้วยกันทั้งหมด

เนื่องจากความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราเป็นความผิดทางอาญา รัฐจำเป็นต้องสร้างเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ขึ้นมา เพื่อหาทางที่จะพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยให้ชัดเจนขึ้น³⁴ สถาบันผู้เชี่ยวชาญจึงเป็นหน่วยงานของรัฐหน่วยหนึ่งที่จะพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยในคดีอาญาได้โดยชัดเจน³⁵ ในปัจจุบันสถาบันของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการตรวจพิสูจน์คดีข่มขืนกระทำชำเรา ได้แก่ กองพิสูจน์หลักฐานและสถาบันนิติเวช ซึ่งขึ้นอยู่กับกรมตำรวจ นอกจากนั้นก็ ได้แก่ แพทย์ในโรงพยาบาลต่าง ๆ และนิติแพทย์ ซึ่งกระจายอยู่ในโรงเรียนแพทย์ทั่วโลกได้มีการจัดตั้งรวมเป็นกลุ่ม สมาคม สถาบัน เพื่อประสานความร่วมมือระดับเมืองจนถึง

³⁴ จิตติ เจริญจำ , พยานในคดีอาญา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์อักษร, 2538), หน้า 72.

³⁵ เรื่องเดียวกัน , หน้า 214.

ระดับประเทศ เป็นการแลกเปลี่ยนงานด้านวิชาการ เช่น California Association of Criminalistics, American Academy of Forensic Science ในสหรัฐอเมริกาและ Forensic Science Society และ British Academy of Forensic Science ซึ่งมีนักวิทยาศาสตร์และนักกฎหมายเป็นสมาชิก ส่วนประเทศไทยนั้นมีนิติวิทยาศาสตร์สมาคม ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อประสานความร่วมมือเผยแพร่ความรู้และวิชาการทางวิทยาศาสตร์ที่นำมาประยุกต์ใช้พิสูจน์ค้นหาความจริงในกระบวนการยุติธรรม พร้อมทั้งพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมมาตรฐานของผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานต่าง ๆ

คำกล่าวของ พลตำรวจเอก หลวงชาติตระการโกศล ปลัดกระทรวงมหาดไทย กล่าวเปิดประชุมในการประชุมสามัญของนิติวิทยาศาสตร์สมาคมแห่งประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2504 มีใจความตอนหนึ่งว่า “คำว่า นิติวิทยาศาสตร์ รู้สึกว่าจะเป็นคำใหม่ที่ไม่คุ้นหูอยู่บ้าง แต่ความหมายก็คือการประยุกต์วิทยาศาสตร์เพื่อนำมาเป็นประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมนั่นเอง ซึ่งการเอาวิทยาศาสตร์มาประยุกต์เช่นนี้ ได้มีมาแต่สมัยเริ่มแรกกวิพัฒนาการวิทยาศาสตร์นั้นก็เดียว และประเทศไทยก็มีการนำวิทยาศาสตร์เข้าไปสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรมเป็นเวลาช้านานแล้ว ซึ่งในคดีนั้นมีตัวอย่างที่ปรากฏอยู่เสมอว่า ได้มีการใช้วิทยาศาสตร์เป็นข้อพิจารณาอันมากในศาล ดังนั้น การที่ได้มีการตั้งนิติวิทยาศาสตร์สมาคมขึ้นในประเทศไทยจึงนับได้ว่าเป็นวิวัฒนาการของทั้งวงการวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ รวมตลอดถึงวงการยุติธรรมของประเทศไทยด้วย การที่เรามีผู้ชำนาญที่มีความรู้อยู่ในมาตรฐานสูงย่อมทำให้ข้อเท็จจริงที่ไปสู่ศาลกระจ่างชัดยิ่งขึ้น และเช่นเดียวกันถ้าเรามีผู้พิพากษาที่มีความรู้รอบตัวอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในด้านนิติวิทยาศาสตร์ด้วยย่อมจะทำให้การพิพากษาอรรถคดีได้ผลดีขึ้น สำหรับสมาชิกซึ่งส่วนมากเป็นข้าราชการในหน่วยงานต่าง ๆ ก็จะเพิ่มความสัมพันธ์และร่วมมือกันโดยใกล้ชิด นับว่าเป็นตัวอย่างอันดีที่จะพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป”

วิชานิติเวชศาสตร์ เป็นวิชาที่นำความรู้ทางการแพทย์เพื่อใช้ประโยชน์ทางกฎหมาย³⁶ งานนิติเวช หมายถึง กิจกรรมทางนิติเวชที่นำความรู้ทางนิติเวชศาสตร์ไปให้บริการแก่คนทั่วไป เช่น การชันสูตรพลิกศพ การเป็นพยานศาล การตรวจบาดแผล งานนิติเวชที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น เป็นเพราะมีการพัฒนาระบบกฎหมายและการแพทย์แผนปัจจุบันเกิดขึ้น³⁷ ในคดีข่มขืนกระทำชำเราแพทย์ต้องเข้าไปมีบทบาทร่วมในการชันสูตรพลิกศพ การตรวจชันสูตรบาดแผล การตรวจ

³⁶ วิจурย์ อึ้งประพันธ์, “นิติเวชคลินิก,” *คดีนิถุ* 2 (ธันวาคม 2534) : 871.

³⁷ วิจурย์ อึ้งประพันธ์, *นิติเวชศาสตร์* (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530) , หน้า 24.

ผู้เสียหายและผู้ต้องหา การตรวจทางห้องปฏิบัติการและการเป็นพยานต่อพนักงานสอบสวนและศาล เพราะพยานหลักฐานที่ได้ดังกล่าวเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ งานตรวจผู้เสียหายและผู้ต้องหาในคดีฆาตกรรมกระทำชำเราดังกล่าวเป็นงานบริการด้านนิติเวชคลินิก (clinical forensic service) ส่วนกรณีการชันสูตรพลิกศพผู้ตายในคดีฆาตกรรมกระทำชำเราเป็นงานบริการด้านการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งได้แก่ การตรวจศพ การรวบรวมพยานหลักฐานจากศพ และสถานที่พบศพ การตรวจวัตถุพยานจากศพ ซึ่งทั้ง 2 กรณีแพทย์จะต้องใช้ความรู้ด้านเทคนิคการตรวจวัตถุพยานทางชีววิทยา (biological trace evidence technic)

4.5.1 ระบบงานนิติเวชและงานพิสูจน์หลักฐานในต่างประเทศ

4.5.1.1 งานนิติเวชคลินิก³⁸

งานนิติเวชคลินิกของหลายประเทศไม่ได้มีบริการแยกออกจากบริการรักษาพยาบาล กล่าวคือแพทย์ผู้ทำการรักษาผู้ป่วยทั่วไปไม่ว่าแพทย์ผู้นั้นจะเป็นผู้ชำนาญสาขาใดหรือเป็นแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป ย่อมต้องให้บริการนิติเวชคลินิกไปด้วย กล่าวคือแพทย์ผู้รักษาต้องมีหน้าที่ให้บริการในการออกเอกสารใบรับรองแพทย์หรือใบชันสูตรบาดแผลให้กับผู้ป่วยของตนในทุกกรณี และรวมทั้งการไปเป็นพยานต่อศาลในคดีอาญาเมื่อผู้รักษาถูกอ้างเป็นพยาน แต่ก็มีหลายประเทศจัดแพทย์ไว้บริการในด้านนิติเวชคลินิก แยกออกจากบริการการรักษาพยาบาลทั่วไป ดังนี้

1) จัดเป็นแพทย์ตำรวจ เช่น แพทย์ของโรงพยาบาลตำรวจของเรา ประเทศที่จัดเช่นนี้ได้แก่ อังกฤษ ใช้แพทย์ทั่วไปอยู่สังกัดกรมตำรวจ เรียกว่า ศัลยแพทย์ตำรวจ (police surgeon) ทำหน้าที่ตรวจวินิจฉัยบาดแผล ผู้ต้องขังเกิดเจ็บป่วยในระหว่างถูกควบคุมตัว ลักษณะการจ้างแพทย์เข้ามาอยู่ในสังกัดกรมตำรวจเพื่อให้บริการนิติเวชคลินิกนี้ นอกจากอังกฤษแล้วยังมีออสเตรเลียและนิวซีแลนด์

2) จัดเป็นบริการทางศาลหรืออัยการ ได้แก่

สหรัฐอเมริกาบางรัฐ เช่น หลุยเซียนา แคมซัส โคโรเนอ์ของรัฐเหล่านี้ต้อง

³⁸ วิฑูรย์ อังประพันธ์, "การศึกษากระบวนการนิติเวชของไทยและต่างประเทศ."

มีวุฒิแพทยศาสตร และโคโรเนอร์จะเป็นผู้ตรวจผู้เสียหายที่ถูกทำร้ายร่างกายหรือผู้ถูกกระทำร้าย ในคดีความผิดทางเพศด้วย

สาธารณรัฐประชาชนจีน ศาลและสำนักงานอัยการมีหน่วยงานนิติเวชของตนเอง เพื่อให้แพทย์นิติเวชทำหน้าที่ตรวจผู้ป่วยและให้บริการด้านนิติเวชคลินิก

เม็กซิโก และ โคลัมเบีย นอกจากศาลจะมีหน่วยงานนิติเวชคลินิกระดับชาติแล้ว ศาลยังตั้งแพทย์ในโรงพยาบาลต่าง ๆ เป็นแพทย์ของศาล (forensic doctor) เพื่อให้บริการด้านชันสูตรบาดแผลและงานนิติเวชคลินิกอื่น ๆ ให้แก่ศาลด้วย

แอฟริกาใต้ ศาลตั้งแพทย์อำเภอ (district surgeon) ประจำศาล เพื่อทำหน้าที่ให้บริการนิติเวชคลินิกในการตรวจบาดแผล ตรวจคนเมาและตรวจผู้เสียหายในคดีความผิดทางเพศ

กรีซ มีการแต่งตั้งแพทย์นิติเวช (physician of jurisprudence) ประจำสำนักงานอัยการ เพื่อให้บริการด้านนิติเวชคลินิกและการชันสูตรพลิกศพ

3) เป็นบริการของมหาวิทยาลัยในหลายประเทศของยุโรป มหาวิทยาลัยจัดบริการนิติเวชเบ็ดเสร็จคือมีทั้งนิติเวชคลินิกและงานชันสูตรพลิกศพให้บริการแก่ศาล เช่น ประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย อิตาลี และฝรั่งเศส เป็นต้น

4) เป็นบริการร่วมกับบริการสุขภาพ แต่มีหน่วยและตำแหน่งของแพทย์ฝ่ายนิติเวชแยกออกเป็นสายงานชัดเจน ประเทศศรีลังกามีแพทย์ฝ่ายนิติเวชในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่เรียกว่า judicial medical office (JMO) ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบทั้งบริการนิติเวชคลินิกและบริการชันสูตรพลิกศพ

4.5.1.2 งานชันสูตรพลิกศพ

งานชันสูตรพลิกศพจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีฆาตกรรมกระทำชำเรา ในกรณีผู้ถูกฆาตกรรมกระทำชำเราถึงแก่ความตายในที่เกิดเหตุอาจเป็นกรณีฆาตกรฆ่าหรือทำร้ายจนเหยื่อตายแล้วฆาตกรหนี เพราะผู้กระทำมีจิตวิปริต หรือเป็นกรณีที่ผู้ถูกฆาตกรรมต่อสู้ขัดขืน หรือฆาตกรต้องการฆ่าเหยื่อเพื่อปกปิดความผิดของตนก็ได้ เมื่อมีคดีเกิดขึ้น แพทย์ในฐานะผู้เชี่ยวชาญจะเข้าไปร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวน เพราะเป็นการถูกผู้อื่นทำให้ตายซึ่งเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ³⁹

ความมุ่งหมายของการชันสูตรพลิกศพ⁴⁰

³⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148

⁴⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 154

กฎหมายบัญญัติให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงสิ่งต่อไปนี้ให้ปรากฏ คือ

1) เหตุและพฤติการณ์ที่ตาย หมายถึง สาเหตุการตาย (cause of death) และพฤติการณ์ที่ตาย (manner of death)

2) ผู้ตายเป็นใคร รวมถึงการทราบอายุ คำหั้น รูปพรรณต่าง ๆ กรณีไม่ทราบชื่อ

3) ตายที่ไหน เมื่อไร หมายความว่า ผู้ตายอยู่ในที่ที่พบศพหรือเปล่าและตายมานานเท่าใดแล้ว

4) ในคดีฆังฆินกระทำฆ่าเราเป็นกรณีถูกทำร้ายตาย การชันสูตรพลิกศพสามารถบอกได้หรือไม่ว่าใครทำหรือมีใครทำหรือมีใครต้องรับผิดชอบจากการกระทำบ้าง

ระบบการชันสูตรพลิกศพ

ระบบการชันสูตรพลิกศพที่สำคัญ ๆ ออกเป็น 3 ระบบ คือ

- 1) ระบบศาล
- 2) ระบบแพทย์
- 3) ระบบตำรวจ

1) การชันสูตรพลิกศพระบบศาล⁴¹ หมายถึง ศาลหรือผู้ได้รับอำนาจจากศาลมีอำนาจรับผิดชอบโดยตรงในการชันสูตรพลิกศพ พนักงานสอบสวนหรือตำรวจอาจมีส่วนเข้ามาช่วยบ้างแต่ต้องอยู่ใต้อำนาจศาลหรือผู้ที่ได้รับอำนาจจากศาล ระบบนี้นับว่าใช้กันแพร่หลายมากในประเทศส่วนใหญ่ของโลกในปัจจุบัน และอาจแบ่งย่อยไปได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

ก. ระบบศาลโคโรเนอร์ของอังกฤษ

ข. ระบบผู้พิพากษาของยุโรป

ก. ระบบศาลโคโรเนอร์ของอังกฤษ

ระบบนี้เริ่มมีขึ้นในประเทศอังกฤษเมื่อ ค.ศ. 1276 ศาลโคโรเนอร์ของอังกฤษถือเป็นศาลยุติธรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งมีอำนาจสืบสวนสอบสวนการตายที่เกิดจากการกระทำผิดอาญาต่าง ๆ รวมทั้งการตายที่ไม่ทราบสาเหตุ การตายที่แพทย์ไม่สามารถออกใบรับรองการตายได้ และ

⁴¹ วิฑูรย์ อังประพันธ์, "การศึกษางานระบบนิติเวชของไทยและต่างประเทศ," : 56-57.

การตายระหว่างหรือภายหลังการผ่าตัดหรือได้รับยาเสพติด ผู้ที่ทำการไต่สวนในนามของศาลเรียกว่า โครเนอร์ (coroner) โดยมีเจ้าหน้าที่ของศาล (coroner officer) เป็นผู้ช่วย

โครเนอร์ได้รับแต่งตั้งจากสภาท้องถิ่นที่ศาลโครเนอร์มีเขตอำนาจภายใต้ กฎหมาย Local Government Act 1972⁴² ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งต้องมีคุณสมบัติเป็นเนติบัณฑิต (barrister) หรือเป็นทนายความ (solicitor) หรือเป็นแพทย์ (medical practitioner) โดยต้องประกอบวิชาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และต้องไม่มีตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่นที่ศาลโครเนอร์นั้นตั้งอยู่ การทำงานของโครเนอร์จะเป็นอิสระจากรัฐบาล ในการสอบสวนการตายถ้าเห็นว่าจำเป็นต้องผ่าศพตรวจ โครเนอร์จะสั่งให้พยาธิแพทย์ของทางราชการที่ได้รับแต่งตั้งจากกระทรวงมหาดไทย (home office pathologist) เป็นผู้ผ่าศพตรวจ นอกจากนี้ยังมีพนักงานสืบสวนของโครเนอร์มีหน้าที่แจ้งการตายแก่โครเนอร์ และให้ผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่ให้ความเห็นแก่โครเนอร์เป็นผู้ช่วยเหลือโครเนอร์ โครเนอร์อาจทำการสอบสวนเหมือนพนักงานสอบสวน หรือทำการไต่สวนโดยการนั่งพิจารณาในศาลก็ได้ บางกรณีอาจไต่สวนโดยมีคณะลูกขุนด้วย ในการสอบสวนหรือไต่สวนมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานจากตำรวจมาพิจารณาได้ทั้งหมด

ระบบโครเนอร์ในศรีลังกา⁴³ ผู้ที่รับผิดชอบในการสอบสวนการตายไม่เรียกว่าโครเนอร์ แต่เรียกว่า พนักงานสอบสวนการตาย (inquirers into deaths) ซึ่งกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้แต่งตั้งประจำตามเขตต่าง ๆ ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ พนักงานสอบสวนการตายในเขตเมืองส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรู้ด้านกฎหมาย ในการสอบสวนการตายพนักงานสอบสวนการตายอาจขอให้แพทย์ที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมเป็นผู้ทำการผ่าศพ ซึ่งมีแพทย์ใหญ่ฝ่ายนิติเวช (Judicial medical officer) ให้บริการด้านนี้ด้วย ศรีลังกาพยายามที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีผู้ชำนาญทางนิติเวชศาสตร์อย่างเพียงพอที่จะทำหน้าที่แพทย์ใหญ่ฝ่ายนิติเวชตามเขตต่าง ๆ ได้ทั่วประเทศ

ข. ระบบผู้พิพากษาของยุโรป

ในเยอรมันเมื่อมีการตายโดยผิดธรรมชาติหรือผู้ตายไม่ทราบชื่อ พนักงานตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองจะต้องรายงานให้พนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาศาลแขวงทราบเพื่อศาล

⁴² วิสูตร ฟองศิริไพบุณย์, "การชันสูตรพลิกศพกับการดำเนินคดีอาญา," วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 126.

⁴³ วิสูตร อึ้งประพันธ์, "การศึกษาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ," : 58.

จะได้ไปดูศพพร้อมกับแพทย์ 1 นาย (richterliche Leichenschau) แพทย์ไม่มีสิทธิสั่งให้ผ่าศพแต่ แพทย์มีหน้าที่รับคำสั่งให้ทำการผ่าศพตรวจเท่านั้น ในกรณีที่จะต้องผ่าศพตรวจต้องใช้แพทย์ 2 นาย เป็นผู้ทำการผ่าศพต่อหน้าผู้พิพากษา (gerichtliche Sektion) แพทย์ที่ผ่าศพนี้คนหนึ่งต้อง เป็นแพทย์ที่ศาลตั้งหรือแพทย์ศาล (gerichtsarzt) และแพทย์ที่รักษาผู้ตายในระยะสุดท้ายจะเข้าร่วม ผ่าศพไม่ได้⁴⁴ ในทางปฏิบัติศาลจะตั้งแพทย์ของสถาบันนิติเวชของมหาวิทยาลัยให้ทำหน้าที่แพทย์ ศาล ระหว่างผ่าศพแพทย์ต้องทำรายงานตามแบบที่กฎหมายกำหนดว่าได้ตรวจส่วนใด พบอะไร ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ศาลจะมาพิมพ์รายงานตามคำบอกของแพทย์ขณะผ่าศพ เมื่อการผ่าศพเสร็จสิ้นแพทย์จะให้ความเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ตายและความเห็นอื่นเท่าที่จะบอกได้แล้วลงชื่อในรายงาน ผู้พิพากษานำเอาไปศาลเลย นอกจากนี้ศาลอาจจะจัดการพิจารณาได้สวน (inquest) ด้วยตัวเองโดย ไม่ต้องอาศัยความเห็นหรือความช่วยเหลือของพยาธิแพทย์หรือชันสูตรแพทย์เลยก็ได้⁴⁵ เป็นที่เห็นได้ ว่าการที่ไม่ให้แพทย์เข้าไปมีส่วนเริ่มคดีที่มีการชันสูตรในคดีอาญา ทำให้อัตราการตรวจพบว่าเป็น การตายผิดธรรมชาติต่ำกว่าความเป็นจริง

ในอดีต⁴⁶ ผู้รับผิดชอบในการสอบสวนการตายเป็นผู้พิพากษา (judge of magistratura) ซึ่งมีอำนาจสั่งการให้มีการตรวจศพด้วย แต่ปัจจุบันได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาใหม่โดยประกาศใช้บังคับมาตั้งแต่เดือนตุลาคม ค.ศ.1989 ผู้รับผิดชอบในการสอบสวน การตายคือ พนักงานอัยการประจำศาลที่พิจารณาความผิดที่มีโทษสูง (tribunale prosecutor) และ ทั้งการตรวจพิสูจน์คนตายและคนป่วย⁴⁷ นอกจากนี้ อาจมีแพทย์นิติเวชเอกชนจำนวนหนึ่งให้ บริการเหล่านั้นด้วยกฎหมายใหม่เปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ ตั้งแพทย์ของตนเข้าไปร่วมดูการผ่าศพ ได้ด้วย ประเทศอิตาลีมีโรงเรียนแพทย์ 30 แห่ง ทุกแห่งมีภาควิชานิติเวชศาสตร์อยู่ด้วย โรง- พยาบาลของบริการสาธารณสุขแห่งชาติ หรือของท้องถิ่นบางแห่งมีแผนกนิติเวชศาสตร์อยู่ด้วย แพทย์นิติเวชเหล่านี้ จะเป็นผู้ให้บริการแก่พนักงานอัยการและศาลตลอดจนคู่กรณีดังกล่าว โดยจัด บริการนิติเวชแบบเบ็ดเสร็จ

⁴⁴ วิสูตร ฟองศิริไพบุตย์, "การชันสูตรพลิกศพและการดำเนินคดีอาญา," หน้า 152.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

⁴⁶ วิจурย์ อึ้งประพันธ์, "การศึกษาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ," : 60.

⁴⁷ วิจурย์ อึ้งประพันธ์, "นิติเวชคลินิก," : 872.

กรีซ⁴⁸ ระบบกฎหมายของประเทศกรีซมีรากฐานเก่าแก่ โดยเฉพาะด้านพยานทางการแพทย์มีกฎหมายกำหนดไว้ตั้งแต่ ค.ศ. 1910 ว่าให้มีการแต่งตั้งแพทย์นิติเวช (physicians of jurisprudence) ขึ้นทำหน้าที่ให้บริการแก่ศาลไม่เกิน 2 นาย ในสำนักงานอัยการประจำศาลในเมืองที่มีพลเมืองกว่า 5 หมื่นคน ถ้าเมืองใดมีพลเมืองกว่าแสนคนต้องแต่งตั้งแพทย์ไม่เกิน 4 คน ปัจจุบันมีการจัดตั้งสำนักงานนิติเวชโดยขึ้นกับกระทรวงยุติธรรมในกรุงเอเธนส์ และเมืองปิเรอุส แพทย์นิติเวชให้บริการทั้งการผ่าศพเพื่อชันสูตรและตรวจบาดแผลผู้ป่วยในเมืองเล็ก ๆ สำนักงานอัยการจะมีแพทย์ของตนเองทำหน้าที่ให้บริการ⁴⁹

2) การชันสูตรพลิกศพระบบแพทย์⁵⁰ ระบบนี้หมายถึง การที่แพทย์มีอำนาจเต็มในการชันสูตรพลิกศพโดยมีอำนาจตั้งแต่การดูศพและการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดเกี่ยวกับการตายนั่น ตลอดจนการสอบสวนพยานบุคคล และรวมถึงอำนาจในการผ่าศพตรวจด้วยตนเองด้วย แพทย์ที่ทำหน้าที่นี้จะมีตำแหน่งที่เรียกว่า แพทย์สอบสวน (medical examiner) แพทย์สอบสวนต้องได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตระบบนี้เริ่มในสหรัฐอเมริกาเป็นแห่งแรก ซึ่งปัจจุบันใช้ระบบแพทย์สอบสวนถึง 40 รัฐ

ระบบแพทย์สอบสวนในสหรัฐอเมริกา

ในปี ค.ศ. 1877 มลรัฐแมซซาชูเซตส์ได้จัดตั้งระบบแพทย์สอบสวนขึ้นมาแทนโคโรเนอร์ที่มีอยู่เดิม โดยให้แพทย์สอบสวนทำหน้าที่คล้ายโคโรเนอร์ คือ สืบสวน สอบสวนการตายที่เกิดจากการบาดเจ็บต่าง ๆ แต่ไม่มีอำนาจในการผ่าศพหรือสั่งให้ผ่าศพ การสั่งให้ผ่าศพเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ ต่อมาในปี ค.ศ. 1915 เมืองนิวยอร์กได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนการปฏิบัติงานของโคโรเนอร์ ซึ่งสำนักงานโคโรเนอร์กษัตริย์ขณะนั้นมีปัญหาปรากฏในสื่อมวลชนทั่วไปว่ามีอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาครอบงำ มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงทำให้งานของโคโรเนอร์ไม่โปร่งใสและไม่เป็นกลาง คณะกรรมการสอบสวนได้เสนอให้มีการยุบเลิกระบบโคโรเนอร์เสียแล้วใช้ระบบแพทย์สอบสวนเข้ามาแทน ดังนั้นในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1918 เมืองนิวยอร์กจึงได้สถาปนาระบบแพทย์สอบสวนขึ้น โดยให้แพทย์สอบสวนมีอำนาจผ่าศพตรวจหรือสั่งให้มีการผ่าศพตรวจ

⁴⁸ วิจурย์ อึ้งประพันธ์, "การศึกษาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ," : 61.

⁴⁹ วิจурย์ อึ้งประพันธ์, "นิติเวชคลินิก," : 872.

⁵⁰ วิจурย์ อึ้งประพันธ์, "การศึกษาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ," : 62.

ได้ด้วย นับได้ว่าเป็นระบบแพทย์สอบสวนที่สมบูรณ์เป็นแห่งแรกของโลก สำนักงานแพทย์สอบสวนเป็นหน่วยงานอิสระที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการอำเภอ (county commissioner) ผู้ว่าการรัฐหรือคณะกรรมการนิติเวชของรัฐ (board of medico - legal investigations) แล้วแต่กรณี สำนักงานแพทย์สอบสวน* ประกอบด้วย หัวหน้าแพทย์สอบสวน (chief medical examiner) ซึ่งส่วนมากเป็นแพทย์ผู้ชำนาญทางนิติพยาธิวิทยา (forensic pathologist) และบุคลากรอื่น ซึ่งอาจจะมิใช่หัวหน้าและแพทย์สอบสวนผู้ช่วยอีกหลายคน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการในห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ของสำนักงานซึ่งมีหลายหน่วย ห้องปฏิบัติการพยาธิวิทยา พิษวิทยา และเจ้าหน้าที่ธุรการอื่น ๆ ตามความจำเป็น และที่สำคัญยังมีเจ้าหน้าที่สอบสวน (investigators) ซึ่งส่วนมากได้รับการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี และจบการศึกษาปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ ทำหน้าที่ภายใต้คำแนะนำของแพทย์สอบสวนในการสอบสวนพยาน ตรวจสอบที่เกิดเหตุ เป็นต้น เจ้าหน้าที่สอบสวนเหล่านี้จะเป็นผู้หาข้อมูลต่าง ๆ และทำรายงานให้แพทย์ขณะเดียวกันรายงานจากพนักงานสอบสวนฝ่ายกระบวนการยุติธรรม (ตำรวจ) ต้องถูกส่งมายังแพทย์สอบสวนด้วย แพทย์สอบสวน (medical examiner) เป็นข้าราชการที่มีอำนาจสืบสวนสอบสวนหาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย รวมทั้งการผ่าศพตรวจชันสูตรและการตรวจค้นทางวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ ด้วยเพื่อคลี่คลายการตายนั้น ๆ ส่วนใหญ่แพทย์สอบสวนมักเป็นนิติพยาธิแพทย์ที่ได้รับการฝึกอบรมทางนิติพยาธิโดยตรง หัวหน้าแพทย์สอบสวนมักได้แก่ศาสตราจารย์นิติเวชศาสตร์ในมหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ แพทย์สอบสวนมีอำนาจตามกฎหมายอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน และมีสำนักงานของตนเองที่มีเครื่องมือเครื่องใช้พร้อมเพียง แพทย์สอบสวนมักจะเป็นผู้ผ่าศพด้วยตนเอง ซึ่งนับว่าการใช้

---

* งานบริการของสำนักงานแพทย์สอบสวน นอกจากส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ เป็นพยานผู้เชี่ยวชาญให้พนักงานตำรวจและพนักงานอัยการแล้ว ยังให้ข้อมูลต่อหน่วยงานอื่นอีกมากมาย เช่น หน่วยบริการเด็กและครอบครัว (department of children and family services) กรณีเด็กถูกทารุณ หน่วยยาเสพติด คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค คณะกรรมการสุขภาพ มหาวิทยาลัยต่าง ๆ มากมาย ในการผ่าศพตรวจชันสูตรที่สำนักงานแพทย์สอบสวนนั้น ผู้แทนสื่อมวลชนอาจได้รับอนุญาตให้เข้าไปรายงานข่าวสู่ประชาชนได้ในลักษณะข่าวสาร มิใช่ในลักษณะสร้างกระแสอารมณ์ร่วม (reporting to inform public rather than selling sensation)

แพทย์และให้มีอำนาจเช่นนี้ย่อมได้ผลดีในการสืบสวนหาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายอย่างแท้จริง หัวหน้าแพทย์สอบสวนจะมีความรู้ทางพยาธิวิทยากับนิติเวชศาสตร์ เพราะส่วนมากจะได้รับการศึกษาและอบรมครบจนเป็นผู้ชำนาญแล้ว แพทย์สอบสวนจะต้องไปดูที่เกิดเหตุด้วยตนเองเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐาน เมื่อแพทย์ชันสูตรพลิกศพและตรวจศพแล้วจะออกรายงานการบันทึกเหตุและพฤติการณ์ที่ตายส่งไปให้แพทย์สอบสวนเจ้าของเรื่อง ถ้าพฤติการณ์ที่ตายเกี่ยวกับฆาตกรรม แพทย์สอบสวนก็จะแจ้งไปยังพนักงานสอบสวนเพื่อสอบสวนเพิ่มเติมและหาตัวคนร้ายต่อไป³¹

3) การชันสูตรพลิกศพระบบตำรวจ³² ระบบนี้หมายถึง ตำรวจมีอำนาจเต็มฝ่ายเดียวในการชันสูตรพลิกศพ หรือตำรวจมีอำนาจที่จะชี้หน้าหรือมีบทบาทสำคัญในการชันสูตรพลิกศพ เช่นที่เป็นอยู่ในระบบของไทยเรา ปัจจุบันระบบตำรวจชันสูตรพลิกศพที่ใช้ในประเทศในเอเชีย ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน อินเดีย มาเลเซีย ในยุโรป ได้แก่ ประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวีย ซึ่งได้แก่ เดนมาร์ก ฟินแลนด์ สวีเดน และนอร์เวย์

ในสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อมีการตายจากการทำร้ายทำขึ้น ตำรวจ พยาธิแพทย์ นักวิทยาศาสตร์ฝ่ายพิสูจน์หลักฐานจะไปตรวจสถานที่พบศพพร้อม ๆ กัน ถ้าจำเป็นที่จะทราบเหตุการณ์ตายหรือหาหลักฐานจากศพที่ต้องการผ่าศพ แพทย์จะนำศพไปผ่าตรวจพิสูจน์ที่สำนักงานตำรวจซึ่งมีความพร้อมที่จะผ่าศพตรวจได้เป็นอย่างดี หรืออาจเป็นที่โรงพยาบาลของคณะแพทย์ และหากจำเป็นต้องตรวจทางห้องปฏิบัติการที่ยาก แพทย์ก็ส่งสิ่งที่ตรวจจากศพหรือจากสถานที่พบศพไปยังสำนักงานตำรวจระดับสูงขึ้นไป การกำกับดูแลการปฏิบัติงานด้านวิชาการทางนิติเวช อยู่ภายในหัวหน้าฝ่ายนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจไม่ได้เป็นแพทย์แต่เป็นนักวิทยาศาสตร์ การกำกับดูแล และการให้คำปรึกษาทางวิชาการในงานนิติวิทยาศาสตร์ทั้งหมดขึ้นตรงกับสถาบันวิจัยนิติวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (The Research Institute for Forensic Science) ซึ่งอยู่ในกระทรวงตำรวจ (Ministry of Public Security)

³¹ สมชาย ผลเยี่ยมเอก, "ระบบแพทย์สอบสวนในสหรัฐอเมริกา," สารคดีราช 26 (ตุลาคม 2517) : 2011.

³² วิฑูรย์ อิงประพันธ์, "การศึกษาระบบงานนิติเวชของไทยและต่างประเทศ," : 54 -

4.5.1.3 งานพิสูจน์หลักฐานในสหรัฐอเมริกา

มีการพัฒนางานด้านการพิสูจน์หลักฐาน และได้มีการจัดตั้งห้องปฏิบัติการตรวจวิเคราะห์ที่ทันสมัยขึ้นในสถาบัน เอฟ บี ไอ (Federal Bureau of Investigation) ที่มีขีดความสามารถสูงในการสืบค้นความจริง แต่แต่ละหน่วยงานในสถาบัน เอฟ บี ไอ จะประกอบไปด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งการปฏิบัติงานจะเป็นไปโดยอิสระจากตำแหน่งทางการเมือง³³ ความเป็นอิสระดังกล่าวทำให้สถาบัน เอฟ บี ไอ ได้รับความยอมรับและเชื่อถืออย่างสูง Col. Maurice J. Fitzgerald, PMC, US Army ถึงกับกล่าวว่า ห้องปฏิบัติการ (lab) ของ เอฟ บี ไอ นั้นมีประสิทธิภาพสูงสามารถตรวจสอบหาพยานหลักฐานได้อย่างมหัศจรรย์ โดยการใช้เทคนิคทางวิทยาศาสตร์³⁴

สถาบัน FBI³⁵ เป็นหน่วยสืบสวนของกระบวนการยุติธรรมแห่งสหรัฐอเมริกา นับแต่ ค.ศ. 1934 เป็นต้นมา สถาบัน FBI ได้เข้ามามีบทบาทในการสืบสวนคดีที่ละเมิดกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง สถาบัน FBI มีบทบาทในการสืบสวนคดีอาชญากรรมอย่างมากมาย สถาบันนี้ได้ก่อตั้งขึ้นในปี 1908 โดย อธิบดีกรมอัยการ Charles Joseph Bonaparte ในสมัยประธานาธิบดี Roosevelt ที่ต้องการควบคุม “ดินแดนแห่งโจรกรรม” ทางภาคตะวันตก และธุรกิจที่กำลังเติบโตอย่างน่ากลัว เช่น ทรสต์ ทางภาคตะวันออก หน่วยงาน FBI เริ่มจากกลุ่มสืบสวนเล็ก ๆ ในกระบวนการยุติธรรมได้มีบทบาทในกฎหมายเกี่ยวกับการจารกรรมในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ในปี 1924 อธิบดีกรมอัยการ Harlan Fiske Stone กล่าวว่า J. Edgar Hoover ผู้อำนวยการสถาบันวัย 29 ปี มีบทบาทผลักดันให้หน่วยงาน FBI เจริญก้าวหน้าอย่างมาก Hoover พัฒนาองค์กรและก่อตั้งมาตรฐานที่มีคุณภาพพัฒนาระบบและฝึกอบรมบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง เพื่อปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวเนื่องกับปัญหาพิเศษเฉพาะกิจได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

สถาบัน FBI มีหน่วยบัญชาการในกรุงวอชิงตันดีซี มีสำนักงานกระจายอยู่ในเมืองใหญ่ 59 แห่ง และทั่วไป 526 แห่ง ให้บริการทั้ง 50 รัฐ และในเมืองหลวงของเปอโตริโก มีการติดต่อ

³³ สมชาย ผลเยี่ยมเอก , “ระบบแพทย์สอบสวนในสหรัฐอเมริกา,” : 2011.

³⁴ J. M. Fitzgerald, *Handbook of Criminal Investigation* (N.Y. : ARCO Publishing, n.d.), pp. 191.

³⁵ *Encyclopedia Vol. II.*

ระหว่างเมืองใหญ่ในต่างประเทศมากกว่า 11 แห่ง และดำเนินการสืบสวนโดยพนักงานมากกว่า 16,000 คน

ส่วนประกอบพื้นฐาน 3 สิ่งที่ทำให้ FBI มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย คือ การพิสูจน์บุคคล การมีห้องปฏิบัติการที่ทันสมัยและมีการฝึกอบรมผู้เชี่ยวชาญ ในการฝึกอบรมผู้เชี่ยวชาญ สถาบันเลือกบุคลากรจากผู้สมัครแข่งขันจากประชาชนสหรัฐฯ ที่มีอายุ 23 - 24 ปี ผู้ซึ่งจบการศึกษาจากโรงเรียนกฎหมายที่มีชื่อเสียง หรือจบจากมหาวิทยาลัยด้านการบัญชีหรือวิทยาศาสตร์กายภาพ หรือผู้ซึ่งมีความชัดเจนทางภาษาอันเป็นที่ต้องการของสถาบัน หรือผู้ซึ่งได้รับการฝึกอบรมความรู้เฉพาะทางเป็นเวลา 3 ปี เมื่อได้รับเลือกจะได้รับการฝึกฝนอีก 14 สัปดาห์ในเรื่องราวเกี่ยวกับเขตอำนาจศาล, บทบัญญัติกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง, กฎเกณฑ์แห่งพยานหลักฐาน, การตรวจลายพิมพ์นิ้วมือและงานทางห้องปฏิบัติการต่าง ๆ

4.5.2 ระบบงานนิติเวชและงานพิสูจน์หลักฐานในประเทศไทย

4.5.2.1 งานนิติเวชคลินิก

งานทางนิติเวชคลินิกในประเทศไทยปรากฏชัดในปี พ.ศ. 2441 เมื่อมีการตั้งโรงพยาบาลของกระทรวงมหาดไทยขึ้นที่อำเภอป้อมปราบ โรงพยาบาลนั้นนอกจากรักษาพยาบาลราษฎรทั่วไปที่เจ็บป่วยแล้ว ยังให้การรักษาพลตระเวนที่ได้รับบาดเจ็บ และทำการพิสูจน์บาดแผล ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเริ่มกิจการของแพทย์ตำรวจขึ้นเพราะแพทย์ที่ประจำโรงพยาบาลนั้นมียศตำรวจ และต่อมาเมื่อกรมกองตระเวน และกรมตำรวจรวมกันเข้าเป็นกรมตำรวจ จึงมีการจัดตั้งกองแพทย์กลางกรมตำรวจขึ้น ซึ่งเป็นการเริ่มกิจการแพทย์ตำรวจอย่างแท้จริงแต่ก็มีได้จำกัดเฉพาะการให้บริการทางนิติเวชโดยเฉพาะเท่านั้น ยังให้บริการในการรักษาพยาบาลตำรวจ ครอบครัวตำรวจและประชาชนทั่วไปด้วย⁶ ปัจจุบันกิจการแพทย์ตำรวจได้ขยายบริการออกไปกว้างขวางมีสถาบันนิติเวชวิทยาเป็นหน่วยงานที่ให้บริการทางนิติเวชในด้านการชันสูตรพลิกศพ การตรวจศพและการตรวจวัตถุพยานต่าง ๆ ส่วนงานทางนิติเวชคลินิกก็มีโรงพยาบาลตำรวจให้บริการ แต่โรงพยาบาลตำรวจได้จัดรูปบริการในลักษณะโรงพยาบาลทั่วไป งานนิติเวชคลินิกจึงเป็นส่วนหนึ่งของบริการที่แทรกอยู่ในแผนกต่าง ๆ ของโรงพยาบาลเช่นเดียวกับโรงพยาบาลอื่น ๆ งานนิติเวชคลินิกในโรงพยาบาลตำรวจจึงมิได้มีลักษณะที่กระทำโดยผู้เชี่ยวชาญหรือนิติแพทย์โดยเฉพาะ

⁶ วิจฺรย ธีงประพันธ์, "นิติเวชคลินิก," : 873 - 875.

ส่วนบริการนิติเวชคลินิกในมหาวิทยาลัยนั้น ได้เริ่มมีบริการทางนิติเวชคลินิกที่โรงพยาบาลศิริราช ในเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2496 เป็นต้นมา โดยการชันสูตรบาดแผลและการออกใบชันสูตรบาดแผลผู้ป่วยคดีต่าง ๆ รวมทั้งผู้เสียหายในคดีข่มขืนกระทำชำเราอยู่ในความรับผิดชอบของแพทย์หน่วยนิติเวชวิทยา ซึ่งได้พัฒนามาเป็นภาควิชานิติเวชศาสตร์ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา และเมื่อมีการจัดตั้งภาควิชานิติเวชศาสตร์ขึ้นในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ แพทย์นิติเวชของมหาวิทยาลัยบางแห่งก็เข้าไปรับงานนิติเวชคลินิกแทนแพทย์ทางคลินิกเช่นเดียวกับแพทย์ของศิริราช ปัจจุบันนอกจากโรงพยาบาลศิริราชแล้ว งานนิติเวชคลินิกอยู่ในความรับผิดชอบของแพทย์นิติเวช โดยแยกออกจากหน้าที่ของแพทย์รักษาผู้ป่วยโดยตรงได้แก่ แพทย์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และโรงพยาบาลรามารินทร์

งานนิติเวชคลินิกในคดีข่มขืนกระทำชำเรา เป็นงานบริการของแพทย์ในการตรวจร่างกายบุคคลเพื่อหาพยานหลักฐานในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ชันสูตรบาดแผล รวมทั้งเก็บรวบรวมพยานหลักฐานจากการตรวจร่างกายส่งห้องปฏิบัติการ หรือตรวจทางห้องปฏิบัติการเอง ตลอดจนเขียนรายงานออกใบชันสูตร ให้ความเห็นเกี่ยวกับการตรวจวินิจฉัยนั้นต่อพนักงานสอบสวน และไปเป็นพยานศาลในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ความเห็นของแพทย์ได้รับการยอมรับและมีน้ำหนักน่าเชื่อถือเนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการวินิจฉัยพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ซึ่งบุคคลทั่วไปไม่อาจเข้าใจได้ พยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจร่างกายบุคคลนับเป็นพยานที่แท้จริง หรือวัตถุพยานที่อาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ตามหลักที่ว่าเหตุการณ์ย่อมแจ้งอยู่ในตัว หรือ Res Ipsa Loquitur จึงเป็นพยานหลักฐานที่แน่ชัด อีกทั้งเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาหลังจากเกิดเหตุการณ์ใหม่ ๆ เนื่องจากพนักงานสอบสวนจะต้องส่งผู้เสียหายมาตรวจทันทีหลังจากทราบความผิดหรือส่งผู้ต้องหาตรวจทันทีหลังจากจับผู้ต้องหาได้ แต่มีบางกรณีผู้เสียหายอาบน้ำชำระร่างกายก่อนมาพบพนักงานสอบสวน ย่อมจะส่งผลให้พยานหลักฐานถูกทำลายลง หรือในกรณีฝ่ายผู้เสียหายทิ้งเสื้อผ้าที่ผู้เสียหายสวมใส่ในวันเกิดเหตุ ย่อมจะทำให้พยานหลักฐานสูญหายไป

พยานแพทย์มีความสำคัญมาก เนื่องจากคดีไม่ค่อยมีประจักษ์พยาน³⁷ ความรอบรู้ ความชำนาญ และความเอาใจใส่ของแพทย์ผู้ตรวจมีความสำคัญ ซึ่งจะส่งผลให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ดีที่สุด สามารถพิสูจน์ความจริงได้ พยานหลักฐานที่ได้จากการตรวจร่างกายและการ

³⁷ วิจฺรย ธีประพันธ์, "การให้ความเห็นในคดีข่มขืนกระทำชำเรา," สารศิริราช 27, (พฤษภาคม 2528) : 451.

ตรวจอวัยวะเพศของผู้เสียหายนั้นมีความสำคัญมาก เพราะการตรวจพบดังกล่าวอาจมีผลต่อความผิดของผู้กระทำ³⁸ แพทย์จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับในฐานะพยานผู้ตรวจผู้เสียหายทุกรายไป³⁹ นอกจากนี้แพทย์อาจจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการตรวจร่างกายของชายผู้ถูกกล่าวหาอีกด้วย โดยอาจเป็นกรณีที่พนักงานสอบสวนส่งมาตรวจ หรือกรณีผู้ถูกกล่าวหามาให้แพทย์ตรวจเองเพื่อเป็นการยืนยันความบริสุทธิ์ของคน⁴⁰

ดังนั้นแพทย์จะต้องตรวจผู้เสียหายและผู้ต้องหาลักษณะผู้ป่วยคดี แม้จะยังไม่มีการแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพราะการมาตรวจภายหลังไม่อาจได้มาซึ่งพยานหลักฐานสำคัญอีกแล้ว (การตรวจของแพทย์อย่างผู้ป่วยคดี หรือมิใช่ผู้ป่วยคดีนั้นกระทำโดยแพทย์ที่มีหน้าที่รับผิดชอบผู้ป่วยทั่วไปของโรงพยาบาล มิได้แยกเป็นแพทย์ตรวจผู้ป่วยคดีหรือนิติแพทย์และแพทย์ผู้ตรวจผู้ป่วยทั่วไป อย่างเช่นในคณะแพทย์ของมหาวิทยาลัย) การตรวจร่างกายของหญิงผู้เสียหาย แพทย์จะต้องได้รับความยินยอมจากหญิง แพทย์จะต้องตรวจสถานะของผู้เสียหายทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนร่องรอยต่าง ๆ ตามเสื้อผ้าร่างกาย แพทย์จะต้องมีความรู้ในการเก็บวัตถุพยาน โดยจะต้องไม่ใช่เครื่องมือตรวจอวัยวะเพศ จนกว่าจะตรวจด้วยสายตาจนได้พยานหลักฐานที่น่าพอใจแล้ว นอกจากนี้แพทย์จะต้องมีความรู้ความชำนาญในการเก็บพยานหลักฐานและการตรวจทางห้องปฏิบัติการ การเขียนรายงานชั้นยุติจะต้องเขียนโดยละเอียด ความเห็นของแพทย์จะเป็นประโยชน์ในชั้นพิจารณาของศาลเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่คู่ความมากที่สุด แพทย์จะต้องใช้ถ้อยคำที่ชัดเจน ไม่กำกวม หลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์เฉพาะทางการแพทย์ โอกาสแห่งความเป็นไปได้มีแค่นั้นเพียงใด แพทย์จะต้องระบุให้ชัดเจน

การตรวจร่างกายบุคคลในคดีข่มขืนกระทำชำเรา แพทย์ผู้ตรวจหากเป็นนิติแพทย์จะสามารถเก็บพยานหลักฐานได้ดีกว่าแพทย์ตามโรงพยาบาลทั่วไปในโรงพยาบาลบางแห่ง สูติแพทย์จะเป็นผู้ตรวจร่างกายผู้เสียหาย ซึ่งแม้สูติแพทย์จะมีความรู้ทางการวิภาคสรีระของหญิง แต่ก็ไม่อาจเป็นประกันได้ว่าจะสามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างดีที่สุด ในโรงพยาบาลบางแห่งโดยเฉพาะนอกเวลาราชการไม่อาจปรึกษานิติแพทย์ได้ แพทย์ผู้ตรวจอาจเป็นเพียงแพทย์เวรหรือ

³⁸ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์, “ชุดสำเนาทดสอบอะซิดฟอสฟาเทส,” สารศิริราช 39 (ตุลาคม 2530) : 557.

³⁹ วิสูตร อึ้งประพันธ์, “การให้ความเห็นในคดีข่มขืนกระทำชำเรา,” : 457.

⁴⁰ วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์, “การตรวจผู้ถูกกล่าวหาในคดีทางเพศ” แพทย์สภาสาร 16 (กรกฎาคม 2530) : 331.

แพทย์ฝึกหัดย่อมไม่อาจแน่ใจได้ว่าจะได้พยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ ส่วนในโรงพยาบาลเอกชนนั้นมักจะมีการปรึกษานิติแพทย์ให้มาเป็นผู้ตรวจลงความเห็น* จึงน่าจะเป็นผลดีในแง่พยานหลักฐาน อย่างไรก็ตาม หากการข่มขืนกระทำชำเรา นั้นเป็นคดีที่พนักงานสอบสวนส่งผู้เสียหายมายังโรงพยาบาลของรัฐ ซึ่งสามารถให้บริการทางนิติเวชคลินิกได้ แต่ไม่อาจแน่ใจว่าจะได้พยานหลักฐานที่สมบูรณ์ถูกต้อง เนื่องจากการตรวจและการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในคดีข่มขืนกระทำชำเราเป็นพยานหลักฐานทางชีวภาพที่ละเอียดอ่อน ต้องกระทำด้วยความรอบคอบระมัดระวังจึงจะได้พยานหลักฐานที่ดีที่สุด ส่วนโรงพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขที่เป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ จะมีแพทย์ในกลุ่มงานอุบัติเหตุและนิติเวชวิทยาทำหน้าที่ให้บริการด้านนิติเวชคลินิกร่วมกับแพทย์ทางคลินิกสาขาอื่น ๆ ที่ดูแลรักษาผู้ป่วยรายนั้น ๆ แต่ขอบเขตและหน้าที่ของแพทย์ในกลุ่มงานนี้ยังขาดความชัดเจน ตลอดจนอัตราค่าจ้างของบุคลากรอื่นในงานด้านนี้ยังไม่ได้สัดส่วนกับปริมาณงาน³⁷ งานนิติเวชคลินิกจึงไม่นับว่าเป็นบริการที่แยกจากบริการสุขภาพทั่วไป ยิ่งการบริการด้านนิติเวชคลินิกนี้ ในโรงพยาบาลอำเภอที่มีแพทย์ประจำเพียงไม่กี่คนด้วยแล้ว

---

* งานบริการนิติเวชคลินิกในโรงพยาบาลเอกชนนั้น ปัจจุบันในโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ การบริการทางการแพทย์ของเขาจะเน้นหนักไปที่การจัดหาผู้ชำนาญในสาขาต่าง ๆ ไม่มาให้บริการ แพทย์ผู้ชำนาญทางคลินิกต่าง ๆ เมื่อให้บริการในสาขาเฉพาะของคนแล้วจะไม่ให้บริการทางนิติเวชคลินิก เช่น ศัลยแพทย์เมื่อรักษาผ่าตัดในสาขาเฉพาะทางของคนแล้วมักจะไม่ออกใบรับรองใบชันสูตรบาดแผลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคดีความใด ๆ ทั้งสิ้น การออกใบชันสูตรบาดแผลก็ดี ใบรับรองต่าง ๆ ที่แพทย์จะต้องออกให้ก็ดี ต้องปรึกษาแพทย์ที่ให้บริการด้านนิติเวชคลินิกมาตรวจผู้ป่วยและออกเอกสารดังกล่าว โดยแพทย์ที่ให้บริการด้านนิติเวชคลินิกจะคิดค่าธรรมเนียมการปฏิบัติงานของคนจากผู้ป่วยอีกทีหนึ่ง แพทย์ที่ให้บริการด้านนี้นอกจากจะออกเอกสารดังกล่าวแล้ว ยังรับภาระไปเป็นพยานได้ พนักงานสอบสวนและไปเบิกความที่ศาลด้วย

³⁷ ไตรฤทธิ เคมหิวงศ์, "งานนิติเวชของโรงพยาบาลศูนย์สุราษฎร์ธานี," เอกสารประกอบสัมมนาโต๊ะกลมเรื่อง คุณภาพมาตรฐานของระบบบริการด้านนิติเวช จัดโดยแพทย์สภาเมื่อวันที่ 30 - 31 มีนาคม 2538 ณ ห้องประชุมชั้นเก้า อาคาร 7 สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

แพทย์ทุกคนในระบบบริการด้านสุขภาพทั่วไปต้องให้บริการด้านนิติเวชคลินิกด้วย^{๑1} ผู้เขียนเห็นว่า การที่โรงพยาบาลที่สังกัดมหาวิทยาลัยให้บริการทางนิติเวชคลินิกโดยนิติแพทย์ ซึ่งอยู่ความ รับผิดชอบของภาควิชานิติเวชศาสตร์ จะทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่สามารถจะทำได้มากที่สุด เพื่อพิสูจน์ความจริงและเป็นธรรมต่อคู่กรณีได้มากที่สุด ทั้งนี้โดยอาศัยความรู้ ความชำนาญของ นิติแพทย์ผู้เชี่ยวชาญนั่นเอง

4.5.2.2 งานชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพในประเทศไทยนั้น กฎหมาย^{๑2} มิได้ระบุให้แพทย์ใน ห้องที่ที่พบศพเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ แสดงว่าพนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจอย่างเต็มที่ผู้เดียวใน การชันสูตรพลิกศพ โดยอาจเลือกบุคคลใดในฝ่ายแพทย์เป็นผู้ช่วยเหลือก็ได้ หน้าที่ของแพทย์จึง เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวน^{๑3} การที่กฎหมายกำหนดให้แพทย์เข้าร่วมในการชันสูตร พลิกศพก็เพื่อเป็นการช่วยเหลือพนักงานสอบสวนมิให้เกิดการผิดพลาดในการวินิจฉัยสาเหตุ และ พหุติการณ์ที่ทำให้เกิดการตาย^{๑4}

กรณีการชันสูตรพลิกศพผู้ตายในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ก็เช่นเดียวกัน ในส่วนกลางมักจะไม่ค่อยประสบปัญหาเนื่องจากมีความพร้อมทั้งอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันนิติเวช มหาวิทยาลัยแพทย์ แต่ในต่างจังหวัดนั้นอาจมีข้อขัดข้องเพราะ พนักงานสอบสวนมีไม่เพียงพอ ไม่มีความรู้ความชำนาญในการชันสูตรพลิกศพและการเก็บพยาน- หลักฐานเพื่อส่งตรวจ ทั้งยังไม่มีการถ่วงดุลย์อำนาจการตรวจชันสูตรพลิกศพระหว่างพนักงาน- สอบสวนกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายแพทย์ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่สามารถให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีมากกว่า บุคลากรฝ่ายอื่น การให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขหรือแพทย์ประจำตำบลซึ่งไม่มีความรู้ทาง การแพทย์ เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวน มิได้ช่วยไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑1} สุเมธ ถิมอดิไพบุตย์, "งานนิติเวชฯ ในโรงพยาบาลอำเภอ," จุดสารธรรมแพทย์ ชนบทภาคกลาง อันดับที่ ๕ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2525)

^{๑2} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150

^{๑3} วิสูตร ฟองศิริไพบุตย์, "การชันสูตรพลิกศพและการดำเนินคดีอาญา," หน้า 181 - 184.

^{๑4} คณิต ณ นคร, "กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 224.

วินิจฉัยสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตาย อันเป็นวัตถุประสงค์ของการชันสูตรพลิกศพอย่าง ใดเลย ทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการค้นหาความจริง

นอกจากนั้น การชันสูตรพลิกศพเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวน โดยเมื่อพิจารณา จากการชันสูตรพลิกศพยังไม่เสร็จ ห้ามมิให้ฟ้องผู้ต้องหาในกรณีที่ผู้ตายเกิดจากการกระทำผิด กฎหมาย แต่ขณะเดียวกันถ้ายังไม่มีการชันสูตรพลิกศพศาลถือว่าฟ้องคดีได้⁶⁵ แสดงว่าการชันสูตร พลิกศพแม้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนก็ไม่ใช่องค์ประกอบสำคัญของการสอบสวน และแม้ การชันสูตรพลิกศพจะไม่ชอบก็ไม่ทำให้การสอบสวนเสียไป ยังฟ้องคดีได้⁶⁶

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการชันสูตรพลิกศพ ยังไม่มีการ ถ่วงดุลย์อำนาจของพนักงานสอบสวน ทำให้พนักงานสอบสวนอาจใช้อำนาจไปตามอำเภอใจ และ ใช้ดุลยพินิจได้อย่างกว้างขวางขาดกลไกที่จะมาตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจอย่างเหมาะสม⁶⁷

ระบบงานนิติเวชในประเทศไทยขึ้นอยู่กับหลายหน่วยงาน สถาบันนิติเวชวิทยา สำนักงานแพทย์ใหญ่ขึ้นกับ กรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย ภาควิชานิติเวชศาสตร์ใน มหาวิทยาลัยแพทย์ขึ้นอยู่กับ ทบวงมหาวิทยาลัย ส่วนแพทย์ที่ประจำโรงพยาบาลของรัฐขึ้นอยู่กับ กระทรวงสาธารณสุข นอกจากนี้ยังมีกองพิสูจน์หลักฐานขึ้นอยู่กับสำนักงานวิทยาการตำรวจ กรมตำรวจ ผู้เชี่ยวชาญที่กระจายอยู่ตามสถาบันต่าง ๆ ไม่สามารถให้บริการแก่กระบวนการ ยุติธรรม โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับคดีข่มขืนกระทำชำเราได้อย่างเต็มที่ โรงพยาบาลตำรวจซึ่งเป็น โรงพยาบาลหลักที่รับตรวจผู้ป่วยคดีก็ไม่มินิกิตแพทย์เข้าเวรตรวจผู้เสียหายในคดีข่มขืนกระทำชำเรา โดยเฉพาะ แม้จะใช้สูติแพทย์ช่วยทำงานด้านนี้แต่ก็ไม่อาจรับรองได้ว่าสูติแพทย์ทุกคนจะต้องมี ความละเอียดรอบคอบในการเก็บพยานหลักฐานและการตรวจร่างกายผู้เสียหาย ส่วนนิตแพทย์ใน สถาบันนิติเวชก็ยังคงขาดแคลน และต้องรับผิดชอบทั้งงานตรวจศพ ผ่าศพ ตรวจร่างกายและสภาพ จิตใจผู้ต้องหา รวมทั้งการตรวจพิสูจน์อื่น ๆ อีกมากมาย สถาบันนิติเวชต้องรับผิดชอบตั้งใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ปริมาณศพมีมากเกินกว่าประสิทธิภาพของแพทย์จะทำการชันสูตร

⁶⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 431/24788

⁶⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 363/2493

⁶⁷ กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์, "งานนิติเวชกับการดำเนินคดีอาญา: บทบาทที่ต้องทบทวน,"

รวมทั้งทำหน้าที่อื่น ๆ เช่น การตรวจร่างกายผู้ต้องหา ผู้ต้องสงสัย หรือ การตรวจพิสูจน์ศพคดีที่เกิดในต่างจังหวัดได้ครบถ้วน

4.5.2.3 งานพิสูจน์หลักฐาน

งานพิสูจน์หลักฐานมักเป็นงานของกรมตำรวจ จึงมีงานที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวกับคดีอาญาเป็นส่วนใหญ่ จากโครงสร้างของกองพิสูจน์หลักฐาน กรมตำรวจ อาจจะแสดงขอบข่ายงานทางด้านพิสูจน์หลักฐานไว้โดยย่อได้ดังนี้ คือ งานทางด้าน การถ่ายรูปและตรวจสถานที่เกิดเหตุ (forensic photography and crime scene investigation), งาน ตรวจสอปลายพิมพ์นิ้วมือ (finger prints), งานตรวจลายมือเขียนลายเซ็น และเอกสาร (questioned documents), งานตรวจอาวุธปืน (forensic ballistics), งานการตรวจทางเคมี (forensic chemistry) รวมทั้งหาสารพิษและแอลกอฮอล์ในเลือด, งานตรวจทางฟิสิกส์ (forensic physics), รวมการตรวจ ร่องรอยจี้คาะง (tools marks), งานตรวจทางชีววิทยา (biological evidences) การตรวจคราบอสุจิ คราบเลือด เส้นผม เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ปฏิบัติงานทางด้านนี้เป็นผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของ ตำรวจหรือฝ่ายปกครอง และต่อมาใช้คำว่าวิชานิติวิทยาศาสตร์ (forensic science) ในความหมาย เกี่ยวกับวิชาพิสูจน์หลักฐาน^{๑๘}

วิชาพิสูจน์หลักฐานนี้ ความจริงแยกสาขามาจากนิติเวชศาสตร์นั่นเอง เพราะวิวัฒนาการ ของวิชานี้ ในระยะแรกนั้นมาจากการใช้กล้องจุลทรรศน์ไปช่วยในการสืบสวนสอบสวนหาพยาน หลักฐานในคดีอาญา และการคลี่คลายการชันสูตรพลิกศพในคดีที่ตายจากสารพิษ โดยหาวิธีตรวจ สอสารพิษจากส่วนของศพ

งานพิสูจน์หลักฐานของประเทศไทยเป็นเพียงหน่วยงานระดับกอง สำนักงานวิทยา ตำรวจขึ้นกับกรมตำรวจ หน้าที่หลักก็คือเป็นห้องปฏิบัติการที่ปฏิบัติงานทางวิทยาศาสตร์สาขา ต่าง ๆ ตรวจวัตถุพยานด้วยวิธีทางวิทยาศาสตร์ โดยอาศัยความรู้ความชำนาญของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่ง นับเป็นงานที่ต้องอาศัยบุคลากรและเครื่องมือเครื่องใช้ทางวิทยาศาสตร์ที่มีขีดความสามารถพิสูจน์ พยานหลักฐานได้อย่างเที่ยงตรง แต่ปัจจุบันงานพิสูจน์หลักฐานยังขาดงบประมาณทั้งด้านเครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจนงบประมาณด้านการนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในงานพิสูจน์หลักฐานอยู่มาก

^{๑๘} วิจารณ์ อิงประพันธ์, "นิติเวชศาสตร์ ความหมาย ประวัติและขอบเขต" วารสาร นิติศาสตร์ 17 (มีนาคม 2530) : 138.

เป็นที่น่ายินดีว่า เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2536 กรมตำรวจ ได้อนุมัติหลักการในโครงการนำเทคนิค PCR^{๑๑} มาใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบสารพันธุกรรมหรือดีเอ็นเอ โดยให้กองพิสูจน์หลักฐานเป็นผู้ดำเนินการจัดหาบุคลากร การฝึกอบรมบุคลากรและการจัดหาเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในโครงการนี้ ซึ่งสามารถช่วยในการตรวจพิสูจน์คดีข่มขืนกระทำชำเราได้เป็นอย่างดี นอกเหนือจากการตรวจคราบอสุจิ คราบเลือด เส้นผม เส้นขน ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ค่าใช้จ่ายในการตรวจแต่ละครั้งตกประมาณ 1,000 บาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องบริการแก่ประชาชน จึงอาจมีปัญหาว່ว่าอาจไม่สามารถตรวจหาดีเอ็นเอโดยเทคนิค PCR ทุกคดีที่มีการกล่าวหาว่ามีการข่มขืนกระทำชำเรา

4.5.3 ปัญหางานนิติเวชและงานพิสูจน์หลักฐานในประเทศไทย

ระบบงานนิติเวชของประเทศไทยยังขาดการสนับสนุนจากรัฐและหน่วยงานของรัฐในมหาวิทยาลัยนั้นก็รับเฉพาะการบริการเพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษา มิใช่เปิดบริการเพื่อสนองตอบต่อกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะ และไม่อาจบริการได้เต็มที่ โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาคมีเพียงภาควิชานิติเวชศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งบริการเฉพาะในสถานที่ของตน ส่วนแพทย์ประจำโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขก็ได้มีกำหนดบทบาทในการออกไปชันสูตรพลิกศพนอกสถานที่ไว้เป็นหน้าที่ การออกไปชันสูตรพลิกศพนอกสถานที่เป็นเพียงความร่วมมือส่วนบุคคลเท่านั้น นอกจากนั้นหน่วยงานบังคับบัญชา ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ยังแยกต่างหากจากพนักงานสอบสวน จึงขาดการประสานงานในการที่จะกำหนดกฎเกณฑ์หรือระเบียบที่แน่ชัด ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการค้นหาความจริง

การจัดองค์กรในงานนิติเวชของไทยยังประสบปัญหา เนื่องจากไม่มีเอกภาพไม่เป็นหน่วยงานอิสระ แต่จัดองค์กรนิติเวชขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ขององค์กรหลักนั้น ๆ เช่น นิติแพทย์ในมหาวิทยาลัยแพทย์จัดขึ้นเพื่อให้บริการทางการศึกษา นอกจากนั้นผู้ให้บริการนิติเวชอาจไม่มี

^{๑๑} PCR หรือ Polymerase chain reaction ค้นพบโดย K.Mullis ในปี 2528 เป็นเทคนิคการเพิ่มปริมาณ DNA แบบวงจรในหลอดทดลองโดยอาศัยเอ็นไซม์ DNA polymerase ที่ทนต่อความร้อน ซึ่งเป็นวิธีการในการเพิ่มขยายปริมาณ DNA ขึ้นเป็นแสนเป็นล้านเท่าภายในระยะเวลา 2 - 3 ชั่วโมง ทำให้สามารถตรวจเปรียบเทียบสารพันธุกรรมได้ แม้สิ่งส่งตรวจมีปริมาณน้อยมากหรือจะอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถตรวจพิสูจน์โดยวิธีอื่น ๆ ได้

ความรู้ความเข้าใจในงานนิติเวชเกี่ยวกับคดีข่มขืนกระทำชำเราคือพอ โดยเฉพาะในการชันสูตรพลิกศพผู้ถูกฆ่าตายในคดีข่มขืนกระทำชำเรา อาจมีการชันสูตรพลิกศพโดยบุคคลที่มีไข้แพทย์ เช่น อาจใช้เจ้าพนักงานสาธารณสุขประจำห้องที่หรือแพทย์ตำบลชันสูตรพลิกศพ ซึ่งบุคคลเหล่านั้น เป็นได้เพียงประจักษ์พยานในการชันสูตรพลิกศพเท่านั้น ไม่อาจเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญได้เลย

ภาควิชานิติเวชในมหาวิทยาลัยมักเป็นภาควิชาที่เปิดหลังจากภาควิชาอื่น แพทย์ที่สนใจงานด้านนี้ก็มีน้อย งานนิติเวชไม่เพียงได้รับการสนับสนุนและการยอมรับจากระบบบริการสาธารณสุขน้อยเท่านั้น ยังได้รับการสนับสนุนจากกระบวนการยุติธรรมน้อยด้วย สถาบันนิติเวชที่รับผิดชอบงานนิติเวชโดยตรงและกองพิสูจน์หลักฐาน เป็นเพียงส่วนหนึ่งในกรมตำรวจ ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักในการรักษาความสงบเรียบร้อยและป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ส่วนงานนิติเวชและพิสูจน์หลักฐานเป็นเพียงหน่วยงานรอง ซึ่งไม่ค่อยได้รับการสนใจหรือพัฒนาจากผู้บริหารหน่วยงานอย่างจริงจัง

แม้งานนิติเวชและพิสูจน์หลักฐานจะเป็นเพียงงานลำดับรองของกรมตำรวจ หรือสถาบันอื่น แต่งานนิติเวชและพิสูจน์หลักฐานมีบทบาทสำคัญในกระบวนการยุติธรรมเป็นอันมาก โดยเฉพาะการพิสูจน์แสวงหาพยานหลักฐาน ในการที่จะค้นหาความจริงเพื่อดำรงความยุติธรรมให้แก่สังคม อันเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดแห่งการดำรงอยู่ของมวลมนุษยชาติ สมควรที่จะได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากกระบวนการยุติธรรมในการที่จะพัฒนาระบบงานนิติเวช และงานพิสูจน์หลักฐานให้สามารถคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของพลเมืองได้อย่างสมบูรณ์ ดังที่ปรากฏในมาตรา 61 และมาตรา 64 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 ดังนี้

มาตรา 61 ต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน และในการดำเนินชีวิตโดยปกติสุข

มาตรา 64 รัฐพึงจัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ และเกิดความยุติธรรมแก่ประชาชนเท่าเทียมกันโดยทั่วถึง และให้เป็นไปโดยสะดวกรวดเร็ว

งานนิติเวชของสถาบันนิติเวชและงานพิสูจน์หลักฐาน เป็นหน่วยงานที่ถือกำเนิดขึ้นมาจากบทบาทในการสืบสวนสอบสวนคดีและการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของพนักงานสอบสวน แต่ในทางปฏิบัติงานสืบสวนสอบสวนยังขาดการประสานงานอย่างแท้จริงระหว่าง กรมตำรวจ อัยการ ศาล นอกจากนั้นระบบงานยุติธรรมที่เป็นไปอย่างล่าช้าก็เป็นเหตุหนึ่งที่ไม่สามารถได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางชีวภาพ ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่อาจสูญหายหรือไม่อาจพบได้เมื่อเวลาล่วงเลยไป องค์การในกระบวนการยุติธรรมไม่มีโอกาสเข้ามากำกับดูแลผู้เชี่ยวชาญ

ตั้งแต่เริ่มคดี บทบาทของผู้เชี่ยวชาญในคดีมีบทบาทในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก ในคดีข่มขืนกระทำชำเราผู้เชี่ยวชาญมีบทบาทเพียงรับการร้องขอจากพนักงานสอบสวน เพื่อตรวจผู้เสียหายหรือตรวจวัตถุพยาน ความสำคัญของพยานหลักฐานจึงขึ้นกับพนักงานสอบสวนว่าจะส่งพยานชิ้นใดมาเมื่อใด และพยานหลักฐานที่มีประสิทธิภาพสามารถพิสูจน์คดีอาจเป็นพยานหลักฐานอีกชิ้นหนึ่งที่พนักงานสอบสวนมิได้ส่งตรวจ เมื่อถึงขั้นพิจารณาคดีของอัยการหรือศาล พยานหลักฐานชิ้นนั้นก็ยังไม่ปรากฏเสียแล้วเพราะสูญหาย หรือถูกทำลายไปตามกาลเวลา ดังนั้นหากผู้เชี่ยวชาญมิได้ตรวจอย่างละเอียดหรือมิได้ตรวจพิสูจน์วัตถุพยานหลักฐานใด อันเป็นพยานหลักฐานสำคัญตั้งแต่เริ่มคดีแล้วย่อมจะเป็นการยากที่จะแสวงหาหรือได้ประโยชน์จากพยานหลักฐานนั้นในภายหลัง ดังนั้นการสอบสวนเพิ่มเติมในชั้นพนักงานอัยการ การเบิกความตอบคำถามในชั้นศาลก็ไม่สามารถได้พยานหลักฐานเพิ่มเติมมากนัก งานนิติเวชและพิสูจน์หลักฐานจึงควรเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการยุติธรรมมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

4.6 ปัญหาความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา

ในระบบกฎหมายลักษณะพยานของไทย หลักในเรื่องการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะคำพิพากษาของศาลจะต้องแสดงเหตุผลในการวินิจฉัยให้ปรากฏไว้ว่า พยานหลักฐานชิ้นใดรับฟังได้หรือรับฟังไม่ได้ พยานหลักฐานชิ้นใดเชื่อถือได้ หรือเชื่อถือไม่ได้แล้วจึงมีคำพิพากษา ซึ่งคำพิพากษาของศาลนั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงปรัชญาในการวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานแต่ละชิ้น⁷⁰ คดีที่ศาลจะต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นจะต้องมีปัญหาในการชั่งน้ำหนักคำเบิกความของพยานบุคคลเสมอ หรือที่เรียกกันว่า “การชั่งน้ำหนักคำพยาน” ประเด็นปัญหาที่สำคัญที่สุดในการวิเคราะห์คำเบิกความของพยานบุคคลก็คือ ความน่าเชื่อถือของคำเบิกความนั้น⁷¹ โดยที่พยานผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานบุคคลประเภทหนึ่ง การชั่งน้ำหนักคำพยานศาลจะต้องพิจารณาถึง การรับรู้ (perception) การจดจำ (memory) ความสามารถในการถ่ายทอด (narration) ตลอดจนอคติ (bias) ของพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นประกอบด้วย

⁷⁰ พรเพชร วิชิตชลชัย , คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน , พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 279.

⁷¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 341.

การที่พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นให้ความเห็นตามหลักวิชา ใ้ว่าศาลจะรับฟังความเห็นทุกกรณีไป⁷² ตามหลักแล้วผู้เชี่ยวชาญจะต้องพิสูจน์ให้คนธรรมดาเชื่อ ไม่ใช่เอาหลักวิชาและความชำนาญในทางปฏิบัติมาอ้างแล้วก็ต้องเชื่อฟังเสมอไป ในคดีอาญาจะส่งหลักฐานการพิสูจน์ต่อศาลเท่านั้นยังไม่เพียงพอ ผู้พิสูจน์จะต้องมาศาลด้วยเพื่อให้เขาซักค้านจนเชื่อฟังได้⁷³ กล่าวคือ พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นจะต้องมีความสามารถที่จะเบิกความในฐานะผู้เชี่ยวชาญ และความเห็นของเขานั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดของผู้พิพากษา⁷⁴

ปัญหาในการชักนำพยานหลักฐานนั้น แม้ศาลจะยึดหลัก free appreciation of evidence ที่ให้ศาลพิจารณอย่างกว้างขวางที่จะประเมินค่าพยานหลักฐานแต่ละชิ้นไปตามดุลพินิจอิสระและชอบด้วยเหตุผล หลักดังกล่าวนี้มีอาจจะเป็นคำตอบทั้งหมดของเรื่องการชักนำพยานหลักฐานได้ การที่จะปล่อยให้เรื่องนี้อยู่ในดุลพินิจของศาลโดยไม่มีการคิดค้นพิจารณา “แนวทาง” ประการใดประการหนึ่งประกอบไว้ด้วยเลยนั้น ไม่เพียงแต่จะทำให้คู่ความและประชาชนไม่อาจที่จะเข้าใจถึง sense of justice ของศาลได้เท่านั้น แต่จะทำความยากลำบากให้แก่บรรดาผู้พิพากษาหรือศาลเองด้วยว่า จะอาศัยอะไรเป็นหลักหรือแนวทางที่มีประสิทธิภาพ ในการใช้ดุลพินิจชักนำพยานหลักฐานของคนได้บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้พิพากษาในศาลชั้นต้น ซึ่งจะต้องถูกควบคุมการใช้ดุลพินิจด้วยดุลพินิจของผู้พิพากษาในศาลสูงอีกชั้นหนึ่ง ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวเป็นนัยตรงกันข้ามได้ว่า หลักที่ว่า การชักนำพยานหลักฐานเป็นเรื่องการใช้ดุลพินิจของศาลนั้น เป็นเพียงแค่จุดเริ่มต้นของเรื่องที่ยากที่สุดเรื่องหนึ่งในวิชาชีพกฎหมาย⁷⁵

ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา ผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีบทบาทในฐานะแพทย์ผู้ตรวจร่างกาย ผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหา ตรวจชันสูตรพลิกศพผู้ถูกข่มขืน ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจชีววัตถุอันเป็น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷² เริงธรรม ถัดพลี, สารบรรยายกฎหมายว่าด้วยพยานหลักฐาน (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ 2533), หน้า 142.

⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 143

⁷⁴ ชัย เสือวรรณศรี, “เกร็ดความรู้ในการเป็นพยานผู้ชำนาญ,” วารสารนิติวิทยาศาสตร์ 1 (มิถุนายน 2525) : 24.

⁷⁵ จรัญ ภักดีธนากุล, “พยานปากต่อปากอันกันในคดีอาญา : ปัญหาหนึ่งในการชักนำพยานหลักฐาน,” วารสารนิติศาสตร์ 16 (มิถุนายน 2529) : 133.

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาเป็นการดำเนินคดีโดยรัฐ ซึ่งรัฐพึงสร้างเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ และต้องจัดหาผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยกระบวนการยุติธรรมในการค้นหาความจริง ผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้นก็คือผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์ทางชีวเคมีจากกองพิสูจน์หลักฐานและสถาบันนิติเวชวิทยา และแพทย์จากโรงพยาบาลต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญมักจะมีบทบาทในคดีข่มขืนกระทำชำเราตั้งแต่เริ่มคดี เพราะเป็นหน้าที่พนักงานสอบสวนต้องส่งผู้เสียหายไปตรวจเพื่อเก็บร่องรอยพยานและพยานดังกล่าวตรวจพิสูจน์ รวมทั้งออกใบชันสูตร ซึ่งเป็นพยานหลักฐานสำคัญ หรือเป็นหน้าที่ของผู้เชี่ยวชาญที่ต้องเข้าไปยังสถานที่เกิดเหตุ หรือเก็บพยานหลักฐานดังกล่าว โดยเฉพาะพยานหลักฐานทางชีววิทยา เช่น คราบเลือด คราบอสุจิ เส้นผม เส้นขน เพื่อนำไปตรวจยังห้องปฏิบัติการ และบันทึกเป็นหลักฐานประกอบสำนวน แพทย์และผู้เชี่ยวชาญนั้น ๆ มีหน้าที่จะต้องไปเบิกความในชั้นศาลซึ่งถือเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่จะต้องไปเบิกความที่ศาล เพราะกระบวนการสืบพยานต้องเป็นไปโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย

ในคดีข่มขืนกระทำชำเราที่ทำให้พยานผู้เชี่ยวชาญมีบทบาทสำคัญในคดีมากคดีหนึ่งเห็นจะได้แก่ คดีข่มขืนและฆ่าเด็กหญิงอายุ 4 ขวบ เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2539 ที่จำเลยในการปฏิเสธในชั้นสอบสวน แต่จากการตรวจพิสูจน์เส้นขนของกลางที่พบในที่เกิดเหตุ ผู้เชี่ยวชาญจากกองพิสูจน์หลักฐานยืนยันว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกับเส้นขนของจำเลย แพทย์ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันนิติเวชตรวจร่างกายพบบาดแผลรอยช้ำวันที่ไหลปร่าข้างซ้ายกับแผลลักษณะรอยถลอกที่หัวอวัยวะเพศ ผู้เชี่ยวชาญยืนยันว่ารอยช้ำเป็นรอยเล็บของเด็กและบาดแผลถลอกที่หัวอวัยวะเพศมีรอยถลอกจากการร่วมเพศกับช่องคลอดที่เล็ก เช่น ช่องคลอดของเด็ก นอกจากนั้น การตรวจชันสูตรพลิกศพเด็กหญิงผู้ตายพบบาดแผลที่อวัยวะเพศลึกเข้าไปในอวัยวะเพศของผู้ตาย 2.50 เซนติเมตร มีเมือกคล้ายน้ำอสุจิในช่องคลอดผู้ตาย ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ดีเอ็นเอในน้ำอสุจิที่พบในช่องคลอดผู้ตาย ยืนยันว่าเป็นน้ำอสุจิของจำเลย พยานหลักฐานดังกล่าวล้วนเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่อาศัยผู้เชี่ยวชาญแปลผลพยานหลักฐานเหล่านั้น เพื่อพิสูจน์ความผิดทำให้จำเลยจำต้องยอมรับสารภาพและได้มีคำพิพากษาของศาลตัดสินลงโทษประหารชีวิตจำเลย ผลการตรวจพิสูจน์คดีดังกล่าว นับเป็นการปลุกจิตสำนึกของประชาชนที่มีต่อพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์และวิทยาการตรวจพิสูจน์ ตลอดจนความสามารถของพยานผู้เชี่ยวชาญในการพิสูจน์ค้นหาความจริงในคดีข่มขืนและฆ่าเด็กหญิง ซึ่งเป็นคดีสะเทือนขวัญที่ได้รับการกล่าวขานมากที่สุด

จากความโดดเด่นของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง ทำให้พยานหลักฐานคดีข่มขืนกระทำชำเราดังกล่าวมีน้ำหนักน่าเชื่อถือสามารถพิสูจน์คดีได้อย่างสิ้นสงสัย ดังนั้นการพิจารณาบุคคลผู้ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์และการพัฒนา

สถาบันซึ่งหมายรวมถึง ระบบการบริหารงานและห้องปฏิบัติการให้มีระดับความน่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพอยู่เสมอ จึงเป็นสิ่งที่จะต้องทำเป็นอย่างยิ่ง เพราะพยานหลักฐานดังกล่าวจะต้องผ่านกระบวนการกลั่นกรองอย่างมีคุณภาพและเป็นไปอย่างโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้เพื่อให้แน่ใจว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือ และสามารถให้ความเป็นธรรมแก่คู่ความได้อย่างแท้จริง

ปัญหาเรื่องความน่าเชื่อถือของพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรา นั้นประกอบ

ด้วย

1. ข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์
2. คุณสมบัติพยานผู้เชี่ยวชาญ

4.6.1 ข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ สิ่งที่ตรวจได้ในทางวิทยาศาสตร์นั้น อาจแยกออกเป็น 2 พวกใหญ่ ๆ คือ

ก. ข้อเท็จจริงที่คนทั่วไปเห็นได้เข้าใจได้ว่ามีอยู่ ผู้เชี่ยวชาญตรวจพบข้อเท็จจริงเหล่านั้นในฐานะประจักษ์พยาน เช่น ลักษณะของบาดแผล ร่องรอยการฉีกขาดของอวัยวะเพศ ร่องรอยต่าง ๆ ตามร่างกายผู้เสียหายหรือที่ศพ แต่เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญมีความสามารถพิเศษที่จะตรวจวัตถุพยานต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงนั้น ๆ เหนือประจักษ์พยานธรรมดา ผู้เชี่ยวชาญจึงต้องตรวจและให้ความเห็นในเรื่องนั้น ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่คนทั่วไปเห็นได้ก็ต้องปรากฏไว้ในรายงานของผู้เชี่ยวชาญโดยละเอียดถูกต้อง ในทางนิติเวชศาสตร์ถือว่ารายละเอียดของข้อเท็จจริงเหล่านั้นเป็นพื้นฐานในการตรวจและการให้ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญอื่นด้วย จึงนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของรายงาน

ข. ข้อเท็จจริงที่ได้จากการตรวจทางวิชาการโดยตรง ข้อเท็จจริงประเภทนี้คนทั่วไปคนธรรมดาหรือศาลไม่อาจทราบได้ว่ามีอยู่ เช่น หมูเถิดของคน รอยเถิดหรือคราบอสุจิที่ผ้า ตัวอสุจิในช่องคลอด เหล่านี้แม้เป็นข้อเท็จจริงแต่ก็มีข้อโต้แย้งในความถูกต้องได้มาก และความถูกต้องแห่งข้อเท็จจริงเหล่านี้ขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

1. การตรวจหาและรวบรวมพยานหลักฐานจากที่เกิดเหตุ หรือจากเสื้อผ้า ร่างกายของบุคคล การเก็บพยานหลักฐานเป็นเรื่องของตำรวจทุกนาย ตั้งแต่ตำรวจยืนยามตรวจถนนจนถึงพนักงานสอบสวน ตำรวจฝ่ายพิสูจน์หลักฐานนั้นความจริงควรเป็นผู้ช่วยเหลือในกรณีพิเศษที่ต้องอาศัยการตรวจพิสูจน์ทางวิชาการตำรวจเท่านั้น ในส่วนกลางตำรวจห้องที่อาจแจ้งให้ตำรวจพิสูจน์หลักฐานเป็นผู้ดำเนินการเก็บวัตถุพยานเอง ซึ่งมั่นใจได้ว่าจะต้องสามารถตรวจพบพยานหลักฐานจากวัตถุที่ส่งตรวจอย่างแน่นอน หากพยานหลักฐานดังกล่าวมิได้ถูกทำลายลงเสียก่อน ในกรณีที่มีความผิดเกิดในห้องที่ห่างไกลจากการช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานหรือตำรวจ ผู้ซึ่งได้รับการอบรมทางด้านนี้ ตำรวจห้องที่จะต้องเก็บพยานหลักฐานเอง การเก็บวัตถุพยานทาง

วิชาการ ถ้าทำได้โดยถูกต้องก็จะเป็นการช่วยให้การพิสูจน์ได้ผลเต็มที่ ถ้าทำผิดก็ไม่ได้ประโยชน์ นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องคำนึงถึงการป้องกันสถานที่เกิดเหตุ ตั้งแต่เริ่มทราบความผิด ไปจนถึงเวลาที่รวบรวมพยานหลักฐานได้ จนเป็นที่มั่นใจว่าจะได้พยานหลักฐานครบถ้วนแล้ว⁷⁶ พนักงานสอบสวนต้องมีความรู้ความเข้าใจในการรวบรวมพยานหลักฐาน ตลอดจนการส่ง ผู้เสียหายและผู้ต้องหาไปยังผู้เชี่ยวชาญ พนักงานสอบสวนบางรายเข้าใจว่าระยะเวลาเกิดเหตุ ล่วงเลยไปนานจนกว่าจะตรวจพบพยานหลักฐานจึงไม่ส่งผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาไปตรวจ ตลอดจน การที่ฝ่ายผู้เสียหายเองไม่มีความรู้ความเข้าใจในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน กลับทำลายพยาน หลักฐานโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น การอาบน้ำ เปลี่ยนเสื้อผ้าก่อนมาพบพนักงานสอบสวน หรือใช้ เวลาในการตัดสินใจที่จะแจ้งความร้องทุกข์ การมาพบพนักงานสอบสวนหรือแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ถ้าซ้ำทำให้พยานหลักฐานสำคัญบางอย่างสูญหายไป

2. ความชำนาญของผู้ตรวจ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการเป็นผู้เชี่ยวชาญนั้นอาจเป็นได้ จากการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงาน เพราะฉะนั้นผู้ที่ให้ข้อเท็จจริงเช่นนี้ได้ก็ย่อมต้องเป็นผู้ผ่าน งานปฏิบัติ หรือฝึกฝนหาความชำนาญในทางนั้น ผู้ที่เรียนรู้แต่ภาคทฤษฎีนั้นแม้มีปริญญาหรือ ประกาศนียบัตรรับรองถ้าไม่มีความชำนาญ การตรวจข้อเท็จจริงเช่นนี้ย่อมมีความแม่นยำน้อยกว่า บุคคลประเภทแรก ตัวอย่างเช่นพนักงานวิทยาศาสตร์ที่ฝึกงานเฉพาะการตรวจอย่างใดอย่างหนึ่ง มาเป็นเวลานาน ย่อมมีความชำนาญในการตรวจนั้นได้แม่นยำกว่าผู้ได้ปริญญาสูง ๆ แต่เพิ่งเคย ตรวจวิธีนั้นเป็นครั้งแรก เช่นนี้เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติการตรวจของพนักงานวิทยาศาสตร์หรือ ผู้ช่วยทางวิชาการนั้น มักอยู่ภายในการควบคุมดูแลของนักวิชาการที่ผ่านทั้งการศึกษาและการ ปฏิบัติงานมาด้วยความชำนาญ ซึ่งจะเป็นผู้ลงนามในรายงานการตรวจ และเป็นผู้ไปเบิกความที่ศาล ประกอบรายงานนั้นเสียเอง ส่วนการตรวจร่างกายผู้เสียหายนั้น แพทย์ผู้ตรวจจะต้องมีความรู้ความ เข้าใจในเรื่องพยานหลักฐาน หากแพทย์มิได้ตรวจคำนึงถึงพยานหลักฐานแล้วอาจเป็นผู้ทำลาย พยานหลักฐานโดยไม่รู้ตัวก็ได้

3. เทคนิคและวิธีการตรวจ ในการตรวจวัตถุพยานชนิดที่ค้นหาปริมาณหรือคุณสมบัติ ของสารบางอย่าง เช่น การตรวจหาน้ำอสุจิจากวัตถุพยานอาจมีวิธีหาได้หลายวิธีด้วยกัน แต่ละวิธี

⁷⁶ สมประสงค์ ปรารธนาดี, "ความสำคัญของการตรวจสถานที่เกิดเหตุ," วารสาร นิติวิทยาศาสตร์ 1 (ธันวาคม 2505) : 148.

อาจมีข้อบกพร่องทางเทคนิคแตกต่างกันออกไป ผู้ตรวจจึงควรจะต้องบอกเทคนิคและวิธีการตรวจและความผิดพลาด หรือความเชื่อถือได้แค่ไหน เพียงไรไว้ในรายงานด้วย

4. ความบกพร่องของบุคคล

- ความบกพร่องจากการเก็บวัตถุพยานของผู้เชี่ยวชาญเอง และของเจ้าหน้าที่ได้แก่ การเก็บผิดเทคนิค เช่น การที่แพทย์ใช้น้ำยาทำความสะอาดช่องคลอดของผู้เสียหายก่อนเก็บพยานหลักฐาน อาจทำให้วัตถุพยานเจือจางหรือสิ่งส่งตรวจนั้นเป็นน้ำยาทำความสะอาดก็ได้

- ความบกพร่องจากการส่งวัตถุพยาน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงข้อเท็จจริงบางอย่างไปก่อนการตรวจของผู้เชี่ยวชาญ เช่น การส่งวัตถุพยานโดยมิได้ห่อปิดผนึกให้เรียบร้อย ทำให้เกิดปัญหาว่าวัตถุพยานที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจนั้นจะเป็นวัตถุพยานจริงหรือไม่ อาจส่งวัตถุพยานหลาย ๆ ตัวอย่างในคราวเดียวกัน อาจปิดฉลากสลับกันได้หรืออาจเกิดจากความบกพร่องของผู้ตรวจเองก็ได้

ความบกพร่องดังกล่าวแล้วหากมีผู้ยกขึ้นมาอ้างจะต้องมีการพิสูจน์ความถูกต้องแห่งข้อเท็จจริงนั้น ๆ อีกครั้งหนึ่ง เพราะฉะนั้นผู้เชี่ยวชาญผู้ทำการตรวจวัตถุพยานต่าง ๆ ต้องถือเป็นหลักปฏิบัติว่าควรแบ่งส่วนหนึ่งของวัตถุพยานที่ตรวจนั้นเก็บรักษาไว้ภายในเวลาอันควร เพื่อพิสูจน์ความถูกต้องของผลที่ตรวจได้อีกครั้งถ้าหากมีการโต้แย้งเกิดขึ้น ในประเทศเยอรมันมีข้อปฏิบัติเป็นระเบียบทั่วไปว่า สถาบันที่ตรวจหาปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดนั้นต้องเก็บตัวอย่างเลือดที่เหลือจากการตรวจโดยรักษาสภาพเดิม (ในตู้เย็น) ไว้เป็นเวลาอย่างน้อย 2 ปี ทั้งนี้เพราะมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับข้อเท็จจริงเช่นนี้เกิดขึ้นเสมอ”

ในสหรัฐอเมริกาจำเลยมีสิทธิในการกันสิ่งส่งตรวจไว้สำหรับตรวจสอบความถูกต้อง (preservation of sample material for retesting) เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องรวบรวมพยานหลักฐานทางชีวภาพในจำนวนที่เพียงพอ สำหรับที่เหลืออื่นจากการตรวจอีกส่วนหนึ่ง สำหรับคู่ความฝ่ายตรงข้ามเพื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง ในกรณีที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งโต้แย้งเรื่องคุณภาพมาตรฐานในการตรวจพิสูจน์เพื่อให้ทุกฝ่ายมีโอกาสต่อสู้คดีได้อย่างเท่าเทียมกัน”

- ความบกพร่องในการลงความเห็น เช่นกรณีที่แพทย์มิได้ติดตามข่าวสารและไม่

⁷⁷ วิชญ์ อึ้งประพันธ์, “การประเมินผลจากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์,” : 819.

⁷⁸ Pearsall Antromy, “DNA Printing : The Unexamined Witness in Criminal Trials,”

ทราบว่าคุณจะตรวจพบได้ในช่องคลอดของหญิง แม้หลังจากร่วมประเวณีถึงระยะเวลา 7 วัน การที่แพทย์ตรวจพบตัวอสุจิในช่องคลอดของหญิงแล้วลงความเห็นว่าคุณเสียบผ่านการร่วมประเวณีมาภายในระยะเวลา 7 วัน อาจเกิดผลเสียต่อรูปคดี

4.6.2 คุณสมบัติของพยานผู้เชี่ยวชาญ

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นเป็นพยานหลักฐานข้อเท็จจริงที่จะต้องนำเข้าสู่สำนวนเพื่อการรับรู้ของศาล กล่าวคือ ถ้าเป็นพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้นจะต้องมีการนำสืบโดยบุคคลซึ่งได้ทำการตรวจวิเคราะห์ หรือวิจัย สังเกตเหตุการณ์หรือสรรพสิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีมาแล้วมาให้การเป็นความรู้ต่อศาล เป็นการนำสืบข้อเท็จจริงเข้าสู่สำนวนความเพื่อสนับสนุนคดีของโจทก์หรือจำเลย เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นี้ก็คือพยานความเห็นของผู้เชี่ยวชาญนั่นเอง⁷⁹

ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิสูจน์ในคดีข่มขืนกระทำชำเราได้นั้น จะต้องมีความรู้ (knowledge) กล่าวคือได้ศึกษาวิชาการนั้น ๆ มาโดยตรง และสอบไล่ได้ประกาศนียบัตร หรือมีปริญญารับรองว่าได้ผ่านการศึกษาและทดสอบมาในวิชาเหล่านั้นแล้ว กล่าวคือ มีการรับรองวิทยฐานะเป็นหลักฐานเชื่อถือได้ (qualification) แต่สำหรับความรู้อย่างเดียวยังไม่อาจที่จะเป็นผู้เชี่ยวชาญ จำเป็นต้องอาศัยความชำนาญในการปฏิบัติงาน (experience) มานานพอสมควร จึงจะถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีความรู้ผู้เชี่ยวชาญ (expert) ตามความหมายที่แท้จริงได้⁸⁰

ผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเรานั้นจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับตั้งแต่เริ่มคดี โดยเป็นแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันนิติเวชหรือกองพิสูจน์หลักฐาน ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้โดยปกติเป็นผู้ที่ได้รับความเชื่อถือ กล่าวคือได้รับการรับรองโดยวิทยฐานะตลอดจนสถาบันนั้น ๆ แล้วในชั้นหนึ่งและอาจเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีชื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญในทะเบียนผู้เชี่ยวชาญของศาลอยู่แล้ว นอกจากนั้นกฎหมายยังเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านพยานผู้เชี่ยวชาญได้ว่าไม่สมควรเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ เช่นอาจคัดค้านว่าผู้เชี่ยวชาญนั้นมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับคดี โดยเป็นญาติหรือถูกว่าจ้าง หรือไม่มีความรู้ความชำนาญเพียงพอ

⁷⁹ อุดม ถักพลี, “ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการพิเศษคือใคร,” *อุทพาส* 20 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2516) : 19.

⁸⁰ เรื่องเดียวกัน.

อย่างไรก็ตาม ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเป็นเพียงพยานที่ศาลยอมรับฟัง มิใช่ว่าศาลจะต้องเชื่อตามคำเบิกความของพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นเสมอไป⁸¹ มีเหตุผลหลายประการที่ทำให้พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนกระทำชำเราขาดน้ำหนักความน่าเชื่อถือ เช่น

1. พยานผู้เชี่ยวชาญไม่สุจริต มีอคติเอนเอียงไม่เป็นกลางอย่างแท้จริง ด้วยพยานนั้นอาจมีส่วนได้เสีย การมีอคติต่อบุคคลหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

2. พยานผู้เชี่ยวชาญมิได้แสดงออก ปิดบังความรู้หรือมีความรู้ไม่ลึกซึ้งพอเพียงในการเป็นพยาน ด้วยเหตุของการละเลยไม่ใส่ใจติดตามข่าวสารข้อมูลวิทยาการใหม่ ๆ หรือด้วยเหตุของการรับรู้ของมนุษย์ที่มีจำกัดก็ได้ นอกจากนั้นเทคนิควิธีตรวจพิสูจน์ของผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานของผู้เชี่ยวชาญมีความบกพร่องหรือละเอียดรอบคอบเพียงใด

3. พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นแม้มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องที่เป็นปัญหา แต่มีข้อจำกัดเรื่องความสามารถในการที่จะให้ปากคำอย่างอิสระในการค้นหาความจริงในศาล กล่าวคือผู้เชี่ยวชาญไม่มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นที่แท้จริงต่อศาลเนื่องจากกระบวนการพิจารณา และเทคนิคการซักความของทนาย ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น หรืออาจซักความโดยเพิกเฉยละเอียดต่อเรื่องที่เป็นประเด็นสำคัญ ทำให้ความน่าเชื่อถือของผู้เชี่ยวชาญลดน้อยลงไป

การลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญก็ผลต่อการให้นำนักพยานผู้เชี่ยวชาญ เพราะอาจมีปัญหว่าการลงความเห็นนั้นสามารถให้ความกระจ่างแก่คดีได้เพียงไร ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจะต้องมีเหตุผลประกอบให้บุคคลธรรมดาผู้ไม่มีความรู้ในศาสตร์นั้น ๆ ได้เห็นจริงไปด้วย การให้เหตุผลเช่นนี้มีความสำคัญในอันที่จูงใจศาลให้เห็นคล้อยตามได้

แพทย์ผู้เชี่ยวชาญไม่อาจกำหนดความเห็นในลักษณะการตัดสิน เพราะแพทย์ผู้เชี่ยวชาญมีหน้าที่ช่วยศาลพิจารณาในปัญหาข้อเท็จจริงเท่านั้น ส่วนปัญหาข้อกฎหมายเป็นเรื่องของศาลในคดีข่มขืนกระทำชำเรา การที่แพทย์ให้ความเห็นว่าผู้เสียหายถูกข่มขืนกระทำชำเรา ความเห็นดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะคำว่าข่มขืนกระทำชำเราเป็นคำที่มีความหมายพิเศษในกฎหมาย เพราะกรณีอาจมิใช่เป็นการข่มขืนก็ได้ ถ้าหากผู้เสียหายยินยอม ดังนั้นจะมีการข่มขืนกระทำชำเราหรือไม่นั้น ศาลเท่านั้นเป็นผู้วินิจฉัยเมื่อมีข้อเท็จจริงเพียงพอแล้ว แพทย์เป็นเพียงผู้ให้

⁸¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1231, 1768/2506

รายละเอียดในข้อเท็จจริง การให้ความเห็นของแพทย์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา นั้น จะต้องไม่ให้ความเห็นในปัญหาข้อกฎหมาย เช่น ประเด็นที่เกี่ยวกับการข่มขืน โดยอาจให้ความเห็นเกี่ยวกับสภาพจิตใจของผู้เสียหายหรือผู้ต้องหา หรือในกรณีที่พบบาดแผลบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ของผู้เสียหายเพียงอย่างเดียว อาจต้องให้ความเห็นว่าบาดแผลนั้นน่าจะเกิดจากการกระทำชำเราหรือไม่ หรืออาจจะให้ความเห็นว่า ของลับของชายน่าจะล่วงล้ำเข้าไปในช่องลับของหญิงหรือไม่ การใช้ถ้อยคำให้การลงความเห็นนั้นสามารถให้ความเห็นอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

1. ตรวจไม่พบหลักฐานที่เกิดจากการร่วมประเวณี หรือ ไม่อาจบอกได้ว่าผ่านการร่วมประเวณีหรือไม่
2. ตรวจพบหลักฐานว่าน่าจะผ่านการร่วมประเวณี
3. ตรวจพบหลักฐานว่าผ่านการร่วมประเวณี
4. ตรวจพบหลักฐานยืนยันว่าผ่านการร่วมประเวณี

การใช้ถ้อยคำของผู้เชี่ยวชาญ ในการลงความเห็นในใบชันสูตรคดีที่ได้ทราบกันมาแล้ว ความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญนั้นอาจจะแตกต่างกันไปได้ นอกจากนั้นบางทีความเห็นเหมือนกัน แต่อาจจะใช้ถ้อยคำต่างกันไป ทำให้การประเมินผลหรือการชั่งน้ำหนักของคำให้การพยานผิดไปจากที่ควร หากบรรดาผู้เชี่ยวชาญทั้งหลายจะได้ตกลงการใช้ถ้อยคำที่ให้ความเห็นเสียให้เป็นระบบเดียวกันก็จะไม่เกิดความถกถัน และทำให้เกิดความเข้าใจอันดีแก่ผู้เชี่ยวชาญทั้งหลายด้วย ในตำราของเยอรมันนั้นได้มีการอธิบายความหมายของคำที่จะใช้ให้ความเห็นไว้ดังต่อไปนี้⁸² ตามลำดับ

เป็นไปไม่ได้	(Unmoeglichkeit)	0%
ความไม่น่าจะเป็น	(Unwahrscheinlichkeit)	0 - 49%
เป็นไปได้	(Moeglichkeit)	50%
ความน่าจะเป็น	(Wahrscheinlichkeit)	แบ่งเป็น 5 ระดับ
- ขนาดน้อย	(Geringe)	60%
- ขนาดกลาง	(Ueberwiegende)	70%
- ขนาดมาก	(Grosse)	80%

⁸² วิชญ์ อังประพันธ์, "การประเมินผลจากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์," *บทบัญญัติ* 29 (2515) : 819.

- ขนาดมากที่สุด	(Sehe grosse)	90%
- เกือบแน่นอน	(an Sicherheit grenzende)	99%
- แน่แน่นอน	(Gewissheit)	100%

4. การขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนประสิทธิภาพของห้องปฏิบัติการ ผู้เชี่ยวชาญใน คติข้มขึ้นกระทำเราต้องอาศัยแพทย์จากโรงพยาบาลต่าง ๆ ตรวจสอบร่างกายผู้เสียหายในส่วนของ แพทย์แม้มีโชนิติแพทย์ในโรงพยาบาลของรัฐเองก็ยังขาดแคลน นิติแพทย์นั้นยอมขาดแคลน มากกว่าอีกหลายเท่า การตรวจสอบร่างกายผู้เสียหายจึงจำเป็นต้องทำโดยแพทย์ที่มีโชนิติแพทย์ ซึ่ง แพทย์นั้นอาจไม่มีความรู้ความเข้าใจในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน การตรวจพิสูจน์ และการ ลงความเห็นในใบชันสูตร ส่วนแพทย์ประจำสถาบันนิติเวชวิทยามีได้มีหน้าที่ตรวจสอบผู้เสียหายโดย ตรง แต่อาจเข้ามาเกี่ยวข้องกับคติข้มขึ้นกระทำเรา โดยการชันสูตรพลิกศพและการตรวจสอบร่างกาย ผู้ต้องหาและแพทย์หรือนิติแพทย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐก็ได้ตรวจสอบผู้เสียหาย หรือผู้ต้องหาเพื่อให้ บริการแก่กระบวนการยุติธรรมโดยตรง แต่ให้บริการเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ

ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์ทางชีวเคมีในสถาบันนิติเวชวิทยาและกองพิสูจน์หลักฐานนั้น แม้จะมีประสิทธิภาพในการตรวจสอบ โดยมีขีดความสามารถในการตรวจหาดีเอ็นเอโดยเทคนิค PCR แต่ก็ยังขาดเครื่องมือ เครื่องใช้ สถานที่ บุคลากร การตรวจครั้งหนึ่ง ๆ รัฐต้องเสียค่าใช้จ่าย 1,000 บาทเศษ ซึ่งยังไม่นับรวมถึงค่าอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ ตลอดจนบุคลากร จึงอาจมีปัญหา ว่ารัฐจะสนับสนุนค่าใช้จ่ายดังกล่าวในการตรวจทุกรายหรือไม่ และหากหน่วยงานของรัฐเจ้าหน้าที่ พิจารณาไม่ตรวจให้ในบางราย โดยคาดว่าพยานหลักฐานอื่นน่าจะเพียงพอ จะก่อให้เกิดปัญหาอื่น ตามมาหรือไม่ นอกจากนั้นในกรณีที่ฝ่ายผู้ต้องหาร้องขอให้มีการตรวจเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ผู้เชี่ยวชาญจะต้องตรวจให้ หากสถาบันนั้น ๆ ไม่ได้รับการสนับสนุนที่เพียงพอจะ สามารถทำได้แค่ไหนเพียงไร

การทดสอบปฏิกิริยาอะซิดฟอสฟาเทสในปัจจุบันต้องใช้น้ำยาที่ตรวจในรูปของสาร ละลาย การเตรียมน้ำยาก็มีความซับซ้อนยุ่งยาก นอกจากจะต้องมีสารเคมีที่ใช้เป็นสารทดสอบแล้ว ยังต้องมีเครื่องชั่งแบ่งสารทดสอบ การผสมน้ำยาทดสอบแต่ละครั้งก็ใช้ได้เพียง 1 - 2 วันเท่านั้น เพราะจะมีตะกอนขึ้น แม้แต่กองพิสูจน์หลักฐานก็ประสบปัญหานี้เช่นกัน แพทย์จึงนิยมส่งตัวอย่าง มาตรวจที่มหาวิทยาลัยแพทย์ เช่น โรงพยาบาลศิริราช แม้จะมีรายงานผลการทดลอง ทำการ ทดสอบอะซิดฟอสฟาเทสสำเร็จรูป เพื่อปรับปรุงการทดสอบอะซิดฟอสฟาเทสสำเร็จรูปให้ สะดวกต่อการใช้มากขึ้น ซึ่งผลปรากฏว่าได้ผลดีพอ ๆ กับการใช้น้ำยาทดสอบในรูปสารละลาย

และใช้ได้ผลดีแม้จะเก็บไว้นานถึง 6 เดือน^{๒๒} ก็ตามแต่ปัจจุบันไม่มีบริษัทเวชภัณฑ์ใดให้การสนับสนุนในเรื่องนี้

เนื่องจากสถาบันตรวจพิสูจน์วัตถุพยานนั้น ตลอดจนพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในคดีข่มขืนกระทำชำเรา เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับการสืบสวนสอบสวนอาชญากรรม กรมตำรวจจึงได้พัฒนาสถาบันนิติเวชวิทยาและกองพิสูจน์หลักฐานขึ้นมาเอง ผู้เชี่ยวชาญในสถาบันจึงต้องอยู่ภายใต้การบริหารงานของกรมตำรวจ ซึ่งมีหน้าที่ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก ผู้บริหารกรมตำรวจจึงมีการหน้าที่ที่หนักเกินกว่าที่สถาบันผู้เชี่ยวชาญจะได้รับการเหลียวแล เงินเดือนและตำแหน่งของผู้เชี่ยวชาญยังต้องขึ้นกับชั้นยศ ตามระบบชั้นยศและบัญชีเงินเดือนของกรมตำรวจ ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาทางวิทยาศาสตร์มักไม่สนใจเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ หากสถาบันผู้เชี่ยวชาญยังคงขึ้นอยู่กับกรมตำรวจและยังไม่มีมีการปรับวิเคราะห์ตำแหน่งให้ผู้เชี่ยวชาญของรัฐเป็นบุคลากรในสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลน และสมควรได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นหรือตำแหน่งเช่นเดียวกับอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ตลอดจนมีค่าตอบแทนวิชาชีพเช่นเดียวกับแพทย์หรือบุคคลในสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลน ตลอดจนปรับปรุงให้สถาบันผู้เชี่ยวชาญเป็นองค์กรอิสระแล้ว ประสิทธิภาพของพยานผู้เชี่ยวชาญก็คงจะลดน้อยถอยลงอย่างแน่นอน

5. ความเกลียดชังหรือมีอคติที่มีต่อกระบวนการวิธีพิจารณาของพยานผู้เชี่ยวชาญ กระบวนการพิจารณาในศาลไทยนั้นยังเป็นกระบวนการที่ล่าช้าเสียเวลาไปศาลหลายครั้ง ต้องประสบปัญหาเรื่องการเดินทาง การเสียเวลาในการทำงานตามปกติของพยานผู้เชี่ยวชาญ

6. ค่าตอบแทนในการเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญมีสิทธิที่จะได้รับค่าธรรมเนียม และรับค่าใช้จ่ายที่ได้ออกไปนั้น ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งมีสิทธิได้รับตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงยุติธรรม โดยศาลจะกำหนดให้ตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงสภาพแห่งคดีและความยากง่ายของงานที่ต้องทำและระยะเวลาที่ต้องเสียไปในการทำรายงาน ตลอดจนฐานะทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญนั้น และค่าธรรมเนียมในการตรวจพิสูจน์ของผู้เชี่ยวชาญนั้นถือว่าเป็นค่าฤชาธรรมเนียม (คำพิพากษาฎีกาที่ 165/2509)

ในต่างประเทศนั้นศาลมีคำวินิจฉัยว่า แพทย์ซึ่งให้ความเห็นในฐานะพยานเกี่ยวกับความจริงในฐานะที่ปฏิบัติตามหลักวิชาชีพในการดูแลผู้ป่วย ไม่จำเป็นต้องให้ค่าตอบแทนพิเศษแบบ

---

^{๒๒} วิสูตร ฟองศิริไพบุณย์, "การทดสอบอะซิดฟอสฟาเทสสำเร็จรูป," ในการประชุมใหญ่ทางวิชาการงานฉลอง 100 ปีศิริราช (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, 2531), หน้า 517 - 518.

พยานผู้เชี่ยวชาญ โดยศาลถือว่าแพทย์มีหน้าที่ในการรักษาผู้เจ็บป่วย โดยจุดประสงค์หลักอยู่แล้ว ซึ่งจะต้องให้ความจริงในฐานะพยานด้วย (คดี Anderson v. Minneapolis, st. p. 0 SS.M,Ry Co.)

เนื่องจากว่าไม่มีกฎหมายใครระบุให้แพทย์ได้ค่าตอบแทนเป็นพิเศษ ในเรื่องการไปเป็นพยานในฐานะผู้เชี่ยวชาญ จึงมีหลายรัฐได้ตรากฎหมาย "เงินทดแทนของพยานผู้เชี่ยวชาญ" ขึ้น ดังนั้นจึงมีการจัดให้ผู้เชี่ยวชาญ ได้รับค่าตอบแทนและกำหนดอัตราขั้นสูงสุดที่ควรจะได้รับไว้ ซึ่งตามกฎหมายนี้ยังได้กำหนดค่าทดแทนสำหรับพยานทั่วไปไว้อีกด้วย โดยกำหนดให้แพทย์ในฐานะผู้เชี่ยวชาญจะได้รับค่าตอบแทนในคดีหนึ่ง ๆ ไม่เกินวงเงิน 350 ดอลลาร์ ซึ่งกฎหมายนี้กำหนดว่า จะต้องจ่ายตลอดคดี ซึ่งความจริงแล้วการที่แพทย์มาให้การในคดีหนึ่ง ๆ อาจเสียเวลาหลายครั้ง และแต่ละครั้งก็ไม่เท่ากัน และอาจต้องเสียเวลาในการเตรียมตัวเพื่อที่จะมาให้การอีกรวมทั้งการถูกซักค้านด้วย

ใน Rhode Island และ Pennsylvania เร็ว ๆ นี้ได้มีกฎหมายออกมาว่าให้ค่าทดแทนของแพทย์และบุคลากรธรรมดาในอัตราเดียวกัน ไม่อาจจะให้เฉพาะแพทย์ในอัตราที่สูงกว่าได้ แต่ในบางรัฐได้คำนึงถึงความเป็นจริงในการคิดค่าตอบแทน แต่บางแห่งก็ให้เป็นอำนาจศาลที่จะให้หรือไม่ให้ค่าตอบแทนก็ได้ ในศาลคอมมอนลอร์สามารถที่จะจัดการเรื่องการให้ค่าตอบแทนกับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญอย่างมีเหตุผลได้โดยคิดเป็นค่าบริการ ตัวอย่างเช่น ในรัฐ California การแต่งตั้งแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ โดยศาลจะยินยอมให้แพทย์ได้รับค่าตอบแทนตามเหตุผลและมณฑลนั้นจะเป็นผู้จ่าย แต่มีบางรัฐ เช่น Alabama ไม่ยินยอมจ่ายให้แพทย์ในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญเด็ดขาด

คดีข่มขืนกระทำชำเราในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์หรือราษฎรเป็นโจทก์ พยานผู้เชี่ยวชาญมีสิทธิได้รับเพียงค่าพาหนะที่เสียไปจริงและไม่เกินสมควร^{๒๔} นอกจากนั้น ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญเป็นพยานของพนักงานอัยการ กระทรวงการคลัง ได้อนุมัติให้เบิกจ่ายเบี่ยเลี้ยงในอัตราคนละ 100 บาทต่อวัน * แต่เนื่องจากเงินงบประมาณของสำนักงานอัยการสูงสุดมีปัญหาในการเบิกจ่าย ทำให้ไม่สามารถเบิกจ่ายได้เต็มตามที่กระทรวงการคลังอนุมัติ อัยการสูงสุดจึงมีคำสั่งให้จ่ายค่าเบี่ยเลี้ยงพยานในอัตราคนละ 80 บาทต่อวัน ไปพลางก่อน**

^{๒๔} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 256 , 257

* หนังสือกระทรวงการคลัง เรื่อง การเบิกจ่ายเงินค่าเบี่ยเลี้ยงพยานอัยการ ลงวันที่ 23 มีนาคม 2535

** หนังสือ สำนักงานอัยการสูงสุด เรื่อง การเบิกจ่ายค่าเบี่ยเลี้ยงพยานอัยการ ลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2535

แม้ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งจะมีสิทธิได้รับค่าป่วยการตามที่ศาลเห็นสมควร แต่การขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้เชี่ยวชาญของศาลจะต้องแสดงหลักฐานให้เป็นที่พอใจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และเสียค่าจดทะเบียนสองร้อยบาท ดังนั้นจึงไม่ค่อยมีผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิสูจน์พยานทางชีวเคมี ขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้เชี่ยวชาญของศาล ทั้งนี้ผู้ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญของศาลก็มิได้มีโอกาสเป็นผู้เชี่ยวชาญในคดีข่มขืนจนกระทั่งเราทำได้นัก นอกจากนั้นอัตราค่าป่วยการพยานผู้เชี่ยวชาญก็ยังเป็นอัตราที่ต่ำ ไม่ทันสมัยด้วย⁸⁵ จึงเป็นปัญหาที่น่าพิจารณาว่าค่าตอบแทนพยานเพียงค่าเบี้ยเลี้ยงวันละ 80 บาท และค่าพาหนะโดยสารรถประจำทางเพื่อไปเป็นพยานต่อศาลนั้นคุ้มกับเวลาที่เสียไปหรือไม่ สมควรได้รับการปรับปรุงแล้วหรือยัง

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁸⁵ กฎกระทรวง ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2502) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477